

Nab. 7

MICHAEL KRISER
1655

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ
SACRÆ
DISPUTATIO XXV.

AD
STATUM REPARATIONIS
PERTINENS.

De

MERITO ET SA-
TISFACTIONE CHRI-
STI PHOTINIANIS OP-
POSITA,

&
In inclyta VVitteb. Academia
ad placidam collationem proposita,

SUB PRÆSIDIO

BALTH. MEISNERI, SS. Th. D.
& Profefs. Publ.

RESPONDENTE,
MICHAELE SOPORNIO
HUNGARO.

Habebitur ad diem 22. Octobris.

WITTEBERGÆ,
Typis GORMANNIANIS, Anno 1618.

ANNO DOMINI 1712
SACRAE
DIPLOMATICAECAE
AD
STATUM REPARATIONIS
PERTINENS

MERITO ET SA

REACTIO

STIMULANS

Y. V. A. A.

AD

Α Ν Θ Ρ Ω Π Ο Λ Ο Γ Ι Α Σ
 S A C R Æ
 D I S P U T A T I O XXV.

De
 Merito & Satisfactione Christi.

Thesis I.

Copus Scripturæ, fidei & vitæ nostræ Christi-
 stus est. Qui igitur falsa docet de Christo, *Scopus Scri-*
 ejusq; officio, is unâ operâ Scripturæ au- *pturæ Chri-*
 thoritatem contemnit, fidei puritatem *stus.*
 corrumpit, vitæ sanctitatem impedit, ide-
 oq; Fallator est in interpretatione verbi,
 deceptor in disseminatione doctrinæ, se-
 ductor in conversatione vitæ. Suo hoc e-

xemplo comprobant *recentes Photiniani*, quorum doctrina omni-
 um hæreseos sententia est, qui ingrato & blasphemio ore, meritum
 Christi prorsus enervant, eumq; pro peccatis humani generis sa-
 tisfecisse simpliciter negant.

II. Sequuntur in hoc, *1. Photinum* ex vestustioribus hære-
 ticis. Fuit is ex minori Galatia oriundus, Sirmiensis Ecclesiæ
 Episcopus circa annum Christi 345. & quia naturali quadam
 facundiâ & persuadendi facultate pollebat, multos ad opinio-
 nem suam attraxit, teste Sozomeno, lib. 4. Hist. Eccles. c. 6. Sta-
 tuit autem, Christum fuisse nudum merumque hominem, &
 per consequens Dei Patri non satisfacisse. Hinc ergo *περὸν*
 χον sequi se fatentur Sociniani, & cum Arianis annumeran-
 tur; injuriam sibi fieri clamitant. *Faustus* certe *Socinus* in Responsio-
 ne ultima ad Andream Volanum p. 264. expressè scribit, se senten-
 tiæ Pauli Samosatani & Photini de Filij Dei existentia adhærere,

*Photinianorum
 authores &
 principes.*

Ostorodus in præfatione Germanica Instir. pag. 3. cum doctrinam suam ab Arianismi suspitione liberare vellet? Quod doctrina nostra, inquit, de Christo non sit Ariana, ex eo facile intelligi potest, quod Ariani in Concilio Sirmiensi Photinum cum suo dogmate damnarunt: cujus doctrina quoad Christum, ut ex historijs liquet, plane eadem est, quæ hodiè nostra. Sic igitur hæresiarcha iste Photinus, quem Epiphanius lib. 3. tom. 1. hæres. 71. vocat animaculum insectum ac lumbricum, seu terra intestinum, pede Scripturæ, & Dei verbi veritate conculcatum, antecessor fuit, & primipilus recentium Photinianorum, quibus non immeritò acclamer aliquis illud Athanas. Orat. 4. contra Arianos: ἡ ἀσέβεια ἡ ἀλεβλίς (Φωτίνος) σὺν ὑμῖν εἴη εἰς ἀπόλειαν.

III. 2. Magistrum Petram Abelardum ex recentioribus, seu ut aliqui eum nuncupant *Baleardum*, qui vixit circa annum Christi 1140. & pretium redemptionis nostræ prorsus evacuavit, contendens: Christum non assumisse carnem, ut nos à jugo Diaboli liberaret. Et passionem Christi nihil prodesse, quam ad exemplum virtutum. Cui ad stipulatum fuisse *Arnoldum de Brixia*, & *Bilbertum pi-
1 Etaviensium* Episcopum, testatur *Centur. Magd. 12. cap. 5. pag. 848.*

IV. Hi sunt illi egregii Patres Socinianorum, qui ad oppugnandam Christi satisfactionem straverunt viam, & errorem hunc Diabolicum iterum in Ecclesiam invexerunt. Secuti sunt eos nostro tempore *Michael Servetus*, *Valentinus Gentilis*, & alij, quos commemorare supervacaneum est. Cùm verò hic error totius Christianismi jugulum petat, & salutarem de justificatione doctrinam penitus corrumpat, accuratam illius refutationem hac occasione cum Deo suscipiemus, & Salvatoris nostri satisfactionem, meritumq; sanctissimum contra strophas adversariorum pro virili vindicabimus, acturi hac disputatione de tribus questionibus.

2. Quâ occasione & quibus ex causis error iste Photinianorum in Ecclesijs interpolari cœperit?

2. Quæ sit Photinianorum sententia de Christi merito: & quam horrenda corruptula in omnibus fere articulis hanc unam falsitatem consequantur.

3. Quibus præcipuè dictis & testimonijs Scripturæ satisfactio Christi pro peccatis nostris stabiliri queat?

QUÆ

QUÆSTIO I.

Quâ occasione error Photinianorum, Christi satisfactionem negantium, in Ecclesiâ interpolari cœperit?

V. Præter occasionem, quam ex antiquis hæreticis Photino & Abelardo sumpserunt, sex aliæ recenseri possunt. *Photinianis erroribus at-*
1. Absurda Scholasticorum pronunciata, qui ad Christi meritum enervandum, & satisfactionem ejus negandum dederunt ansam non exiguam. *Sam dederunt*
Thomas scribit parte 3. quæst. 46. 1. *Absurdæ*
art. 2. *Quod Deus possit sine satisfactione homini remittere peccata, cum non* *scholasticorum*
habeat aliquem superiorem. Durandus in 4. dist. 15. Quod Christus se *pronunciata.*
cundum strictum rigorem justitiæ divinæ non poterit satisfacere. Biel in 3.
sentent. distinct. 20. quæst. undec. scribit. Rationes Anselmi in
libris, cur DEUS homo, nihil probant, nisi procedant ex ordinati-
one divinæ præsuppositâ, qui posset Deus hominem non condere, posset re-
mittere peccatum per solam non imputationem, posset per alium satisfieri, po-
tuisset quilibet pro se satisfacere, si data fuisset prima gratia sine merito. Sic
Tatarerus in 4. sent. dist. 15. Dico, quod, quicumq; peccator potest satisfa-
cere de peccato commisso, secluso merito Passionis Christi de potentia Dei ab-
soluta, sed non de potentia ordinata, nisi merito passionis Christi. Hæc &
similia effata nunc urgent Photiniani, nihilq; sapius in ore ha-
bent, quam istud, satisfactionem non fuisse necessariam, Deum ex sola
gratiâ remittere, & non imputare peccata. Quis ergo hinc non videt,
Scholasticos istos absurdis suis hypothefibus Photinianorum
præcursores fuisse?

VI. 2. Impia quædam Calvinianorum dogmata. *2. Impia quæ-*
Hujusmodi sunt. 1. Absolutum prædestinationis decretum, *dam Calvinianorum do-*
Si enim solâ & absolutâ Dei voluntate homines sunt electi ad *gmata.*
vitam æternam, non opus fuit merito & satisfactione Christi,
Prius autem defendit Calvinus l. 3. Instit. c. 22. sect. ii. cap. 23.
sect. 1. 5. 8. Beza in præfat. part. 2. ad acta. p. 9. Rennecherus in ca-
thena p. 126. 127 Zanchius lib. 5. de natura Dei c. 2. p. 739. Quare
posterius negari nequit. Consequentia certa est, quoniam eadem
sunt causæ electionis & salvationis. Si ergo Deus ex sola volun-
tate

tate quosdam ab aeterno elegit, sine omni intuitu meriti apprehensi, utique & illos in tempore, & sola voluntate benevola, sine merito salvabit vel certe salvare poterit. 2. Nestoriana locutiones de humanitate tantum passa. Scribunt enim Calviniani & docent, quod Deus nequaquam sit passus, & si hoc dicatur, per *ὁμοιωσιν* intelligendum esse, nullam dari veram & realem proprietatem *καὶ ὁμοιωσιν*, sed humanam duntaxat naturam Christi mortem pro nobis subisse. Quod si ita sit, mox sequitur passionem Christi non fuisse satisfactoriam. Quis enim nudae humanitatis mors sufficiens *λύτρον* esse potuisset pro peccatis totius mundi, quibus infinita ira est attracta? 3. Dogma Piscatorianum, quod Christus pro seipso legi obedientiam praestiterit. Si ergo Legis debitor fuit, quis aliquid nobis mereri potuit? Quomodo ipsius obedientia fuit satisfactoria? Dogma de particulari merito. Statuunt enim Christum pro paucis electis non pro peccatis totius humani generis passum & mortuum esse. Quo pacto quantum decedat merito Christi quis non videt? Corruptantur enim hoc modo omnia Scripturae dicta de Christo Mediatore mundi, de propitiatione pro peccatis omnibus &c. Unde postmodum aniam capiunt Photiniani, in totum negandi satisfactionem Christi, quam ad tantam paucitatem restringunt Calviniani. 5. Absurdae phrasae de remissione peccatorum, quod illa ex absoluta quadam Dei bonitate & libera voluntate contingat. Si enim Calvinus l. 2. Instit. c. 17. sect. 1. Equidem fateri, si quis simpliciter & per se Christum opponere vellet iudicio DEI, non fore merito locum, quia non reperiretur in homine dignitas, quae possit DEVM premereri. Musculus in Locis (communibus c. 3. de justificatione p. 267. scribit, DEVM sine satisfactione pro nudo beneplacito suo peccato condonare posse. Urget hoc Faustus Socinus de Christo pagin. 224. ubique Calvinum ex propriis principiis oppugnat. Hi ergo sunt fructus Calvinianorum dogmatum, ut quod Neuserus Mahometanus de Arianismo, id nos de novo Photinianismo optime pronunciare valeamus: Qui vult vitare Photinianismum, vitet Calvinismum. Sanè experientia confirmat quod plerique Photinianorum, prius Calvinismo fuerint addicti. Et quoniam Calviniani multum tribuant astris, cogitent quid Leonius Mathematicus observaverit, nimirum, eadem constellatione Calvinismum in Germania coepisse, quali Arianismum olim tempore Constanti;

Constantini Magni. Vigilandum igitur est, ne brevi tempore
venenum hoc serpat, & mundus erecto quasi capite miretur, se
tam subito Photinianum factum esse, uti quondam ad Ariani-
smum celeriter degeneravit.

VII. 3. Divinitatis Christi abnegatio. Cœpit illam
impugnare Michael Servetus Hispanus adhuc tempore Lutheri, 3. Divinitatis
Anno Christi 1532. Illum secuti sunt Valentinus Gentilis, Blandrata, Christi abne-
Alciatus, Ochinus, Franciscus Davidis, qui omnes in evertenda Christi
Deitate strenuè laborarunt. Unde quid aliud sequi potest,
quàm obnegatio satisfactionis? Nudus enim homo *is oppòrov*
pro peccatis *λύτρον* persolvere nequit. Sic ergo quia mysteri-
um Trinitatis & personalis unionis ratione sua Photiniani
comprehendere haud potuerunt, ideò & credere noluerunt.
Hoc enim ipsorum principium est, cum Zwinglio commune,
à Deo credenda non proponi incomprehensibilia. Negatâ verò divini-
tate Christi, ob absurdas rationis speculationes, satisfactionem
Christi unâ negandum esse, ultrò sequitur. Error igitur errorem
peperit, & impugnata Christi personâ, unâ & officium ejus labe-
factari cœpit.

IIIX. 4. Præconcepta opinio de operum justitia. 4. Præconcep-
Nisi enim statuatur, hominem justificari & salvari per obedien-
tiam Legis, mox omne bonorum operum studium vilescere exi-
stimant. Quocirca, ut homines in officio contineantur, & ad be-
nè agendum eò magis extimulentur, hinc ipsam salutis spem in ijs
collocandam esse censent. Hoc verè est malum facere, & falsum
docere, ut eveniat bonum. Hoc ipsum & Apostolo olim objectū
fuit, *legem evanuari, malis actionibus ansas dari, si per solum Christi meri-
tum justificemur.* Sed carnales hæ sunt cogitationes. Utrumque e-
nim stare potest, & Christi meritum, & sanctitatis studium.
Quòd cum non satis intelligant Photiniani, idcirco negant istud,
ut hoc obtineant.

IX. 5. Prætextus divinæ gratiæ & misericordiæ. 5. Prætextus
Quando enim in Scripturis legunt, *Deum peccata condonare gratis divinæ gratiæ,*
ex merâ misericordia, inde colligunt, satisfactionem & persolutio-
nem nullam invenire posse. Contraria enim ipsis videntur,
gratis remitti peccata, & ob præcedens λύτρον remitti. Quare ut defen-
derent.

derent, Dei gratiam negarunt Christi meritum, cum tamen, hæc *ὡσαύτητα* sint, non *ἐναντία*, ab iis misericordia Dei magis labefactetur, quam asseratur. Ut enim iustitiam operum obtineant, vires liberi arbitrij extollunt, quibus quantum adscribunt, tantum gratiæ Dei derogant. Verissime enim dixit Augustinus: *Patroni natura, fiunt inimici gratiæ.*

6. Speculationes rationis,

X. 6. Speculationes rationis de humanæ intercessionis & satisfactionis modo. Homo hominis loco cum solvit, omnia persolvere tenetur. Et tamen iudex absolvit, non ex gratia, sed jure, Putant igitur, similem oportere rationem esse, *λύτης* Dominici, Quia vero mortem æternam non sustinuit, cum absolutio gratis fieri dicatur, adeoque requisita humanæ satisfactionis desint, ideo ipsam prorsus inficiantur, adeoque & in hoc articulo Photinianum dogma in nullum prius principium, quam in cæcæ rationis iudicium resolvitur. Quia enim illa non satis capit, quomodo per imputationem alieni meriti, & tamen unâ gratis justificemur, ob id mox falsitatis arguit orthodoxam hanc, & in Scripturis fundatissimam doctrinam.

XI. Atq; hi sunt illi pestilentes fontes novi Photinianismi, unde quid de ipso iudicandum sit, facile apparet. Nimirum ex erroribus, falsis opinionibus & tenebricosa rationis dictamine fluit, unde & ipsum erroneum, fideique Apostolicæ prorsus contrarium esse concludimus.

QUÆSTIO II.

Quæ sit Photinianorum sententia de Christi merito, & quam horrendæ corruptelæ in omnibus ferè Articulis hanc unam falsitatem consequantur?

Sententia Socini.

XII. Socinus opinionem suam parte I. de Christo servatore c. I. his verbis proponit: Ego censeo, & orthodoxam sententiam esse arbitror, Iesum Christum idem Servatorem nostrum esse, quia salutis æternæ viam nobis annunciavit, confirmavit, & in sua ipsius persona tum vitæ exemplo, tum ex mortuis resurgendo manifestè ostenderit. Divinæ autem iustitiæ, per quam peccatores damnari meremur pro peccatis nostris, neque illum satisfecisse, neq; ut satisfaceret opus fuisse affirmo. Hanc suam sententiam libro allegato in certos aphorismos dividit, eosque proli-

xè

ne defendere tentat, quales sunt; 1. Quod in Deum non cadat ira, sed tantum bonitas & misericordia. Quod Deus nunquam fuerit iratus generi humano, nec ab alienatus ab hominibus, etsi homines, hostes Dei per peccatum facta fuerint. 3. Quod propterea nulla satisfactio pro peccatis sit necessaria, quoniam Deus illa, ex solâ misericordiâ sine interventu meriti condonare decrevit. 4. Quod Christus ob id pro nobis minimè satisfecerit, imò nec emissus sit, ut satisfaceret. 5. Quod Christus non Deus, sed tantum homo fuerit & Propheta, missus ut veram salutis rationem doceret, ob quod martyrio fuerit affectus à Iudæis, sicut & alij Prophete. 6. Quod phrases, Christum nos redemisse, & salvos facere, non nisi ratione doctrinæ, exempli, & traditæ à Deo potestatis intelligi debeant. Quia enim modum salutis monstravit, ac suo exemplo expressit, hinc nostrum Redemptorem, & Salvatorem appellari.

XIII. Similia habet Osterodus in institutione Germ. c. 26. p. 298. So ist nun die Frag / ob in der Rechtfertigung durch Christum / unsere Sünde durch ein vergeltung vnd gnugthuung / oder aber durch die vergebung vnd verzeihung weggethan vnd aufgehoben werden? Der meiste theil helt es dafür / daß solches nicht geschehe ohne vergeltung vnd gnugthuung: Wir aber glauben schlecht / durch die vergebung oder verzeihung. Catechismus Racoviensis c. 8. p. 254. Warumb wie nötig / daß Christus der Seligmacher seiner gläubigen solche Trübsal vnd den Todt auff sich nehme / wie auch der we / wie auch sie? dessen sind zwo fürnehme Ursachen / wie auch der HERR Christus seiner gläubigen Seligmacher sonderlich auff zweyerley weise ist. ERSTLICH / daß Er sie mit seinen Exempel beweget sich an den Weg der Seligkeit / auff welchen sie getretten / fest zu halten. DANNACH / daß Er der ist / der sie in alle Gefahr vnd versuchung erheld / vnd endlich von dem ewigen Todt errettet. Rursus p. 261. Ist nicht noch eine andere Ursach / warumb der HERR Jesus gestorben ist? Nein es ist keine andere / ob man gleich jetzt in der Christenheit zum meisten theil meinet / als solt vns der HERR Christus durch seinen Todt die ewige Seligkeit verdienen / vnd für unsere Sünde vollkommen genug gethan haben: welcher Verstand irrig / voll verführung vnd sehr schädlich ist. Ex hisce verbis liquet, quod meritum & satisfactionem Christi prorsus negent, eamque scripturis & rectæ rationi contrariam esse affirmant; Sicut & Gittichius in defensione 4. argumenti pag. 101. B
Ostrod.
Catechismi
Racoviensis.
expressè

expressè scribit: *Illud de satisfactione dogma, ut liquet eujus rem seriò
intuenti, nihil aliud est quam horrenda in Deum blasphemia.*

*Corruptia ex
doctrina Pho-
tinianorum
fluente.*

XIV. Cæterùm corruptelæ ex hac doctrina fluentes sunt
quàm plurimæ. Nam ἐνός αὐτόπρῳ δόξεται ὅτι τὰλλα συμβαίνει, uno
inconveniente dato, infinita sequuntur, inquit Philosophus. Sic quia
Photinianum dogma, de peccatorum venia, sine intervenien-
te λύτρω absurdum est, & ipsum fidei fundamentum convellit,
propterea præcipui articuli unâ corrumpuntur. Nam 1. Planè
nova justificationis ratio excogitatur, nempe absolvi hominem
non ob imputatum Christi meritum, sed ex sola gratia, si tamen
benè operetur, & præceptis Dei obediat. 2. Quoniam nemo
obedire potest sine obediendi facultate, liberum in homine ar-
bitrium fingitur. 3. Hoc quoniam stare nequit cum corruptio-
ne naturæ, peccatum originis prosus negatur. 4. Quod cum
fieri nequeat, si Adamo justitia & sanctitas concreata inque po-
steros propaganda dicatur, ratio imaginis divinæ, præcipuè in-
justitia & sanctitate veritatis consistens, tollitur, hominem
mortalem fuisse conditum statuitur, & similitudo DEI tantùm
in domino super animantia ponitur. 5. Si Baptismus tanquam
purgationis medium, & corruptionis signum urgetur, mox du-
bitare incipiunt, *Num ex scripturis aqua Baptismus probari queat?* Nam
& poenitentiam nominari βάπτισμον. Quare infantes necessa-
rio abluendos esse negant, & si omnino adhibeatur, esse tamen
duntaxat ceremoniam, & externam notam, Christianos à Pa-
ganis distinguentem, pro ijs præcipuè institutam, qui ex Gen-
tilismo ad Christianismum convertuntur: non autem pro illis
qui in Ecclesia vivunt & nascuntur. 6. Enervatâ Baptismi effi-
caciâ, simul fructus & salutaris effectus Cœnæ Dominicæ con-
cidit. Non illam esse volunt ὄργανον efficaciter operans, & fi-
dem in nobis confirmans, sed tantum memoriale mortis & pas-
sionis Christi. *Et hæc sunt præcipua consecraria, ut taceam alia quàm
plurima, quorum alterum gignit alterum, non secus ac unda
trudit undam.* Quis verò hæc audiens & considerans non ob-
stupescat? Quid enim monstruosum & hæreticum magis esse
potest, quam Apostolicum justificationis modum infringere,
vires naturæ cum abnegatione gratiæ extollere, peccatum o-
mnibus connatum inficiari, imaginem Dei depravare, saluber-
rimum

rimum Baptismi & Cœnæ Sacramentum omni virtute suâque
efficacia spoliare? Hæreses aliæ quosdam articulos corrumpunt,
sed per hanc sectam fides universa petitur, & omnia ejus funda-
menta impio prorsus ausu convelluntur.

XV. Uti verò in depravandis fidei articulis laboriosi sunt, ita
in defendenda opinione sua meros Sophistas agunt. Quatuor in-
primis adhibet stratagemata, ex quibus luculentè apparet, mo-
dum disputandi Photinianum prorsus esse Sophisticum & ἄθεό-
λογον. Nam 1. Plerumq; tantum destruunt raro extruunt. Ad nostra qui-
dem dicta excipiunt, suam verò fidem stabilire haud queunt.
Hinc rarissimè auditur argumentum aliquod κατὰσκευαστικόν;
proferuntur tantùm elusiones & Diabolicæ perversiones dicto-
rû scripturæ. Ex quo sequitur mera incertitudo & perpetua hæ-
sitatio. Quia enim clarissima testimonia, variis glossis in dubi-
um vocant & contra sua dogmata evidenter confirmare neque-
unt, inde animus fluctuare incipit, & quid statuendû sit ignorat.
Photinianismi igitur finis à Satana intentus, nullus est alius,
quàm Epicureismus & religionû confusio. Nos a firmiter statui-
mus, eum disputandi modû, ex quo nulla certitudo, nulla πλη-
ροφία mentis sequitur, Sophisticum esse, non Theologicum.

XVI. 2. In excipiendo, dicta secundaria fuse examinant, primaria le-
viter tangunt. Quoniam enim illis tantus inferendi nervus non
inest. (cùm sæpè non in sensu litterali, sed per applicationem
tantùm, ipsis Apostolis usitatissimâ citentur,) & quandoq; ver-
sione vulgatâ nituntur, (ex quâ contra Pontificios rectè argu-
mentamur, quippe qui illam solenniter in Concilio Tridenti-
no approbarunt) hinc quod excipiant facilè inveniunt. Atq;
tum ἐξηγῶσι nostras cum doctrinâ mirè exagitant, & simpli-
rioribus glaucoma obijciunt, ac si omnia nostra argumenta ad
probandum sint in efficacia, cùm interim sciant ipsi, longè alia
collocari à nobis in acie, ad quæ ne hiscere quidem possunt, &
cùm respondere tentant, mox patet fallacia & proditur Diabo-
licum pervertendi studium.

XVII. 3. Plerumq; ipsorum instantiæ non docent quis sensus sit, sed quis
esse possit. Quia enim nostram interpretationem ex præconceptâ
opinionem non admittunt, hinc alium sensum elicere volunt;
Quod ut obtineant, innumerata dicta conglomérant, partim

*Modus dispu-
tandi Photi-
nianus.*

*1. Plerumq;
destruunt &
excipiunt.*

*2. Ad argu-
menta secun-
daria crebri-
us respondent
quàm ad pri-
maria.*

*3. Sæpius do-
cent, non quis
sensus sit sed
quis esse possit.*

ostentationis ergo, partim ut à scopo abducatur & confundatur respondens, partim ut simpliciores aliquid veri subesse autumet. 2. Vocabulum quoddam captant, quod si in alio scripturæ textu pro ratione adjunctorum peculiarem sensum habeat, mox in dicto de quo controversitur, similiter usurpari colligunt. Et hic Elenchus à particulari ipsis est frequentissimus: *vocula hæc sic accipitur in isto dicto: Quare similiter & in presenti.* Sophistas ita argumentari scimus, non sinceros candidosque Theologos. 3. Si verba sint nimis clara, transponunt commata, textum novo modo distinguunt, quasdam voces subintelligunt, aliisque modis scripturam corrumpunt, ut alium tandem sensum, quem quis ne per sebrim quidem somnare possit, eliciant. Variis hoc argumentis demonstrari possit, si ratio *ἑστῶν* admitteret. Quis verò inde non auctorem hujus sectæ animadvertit Sathanam? Si verba transponere, commata mutare liceat, quis non hæresin novam, & peregrinam alicujus dicti interpretationem excogitare quàm faciliè posset? Quando verò omnino hæc *σοφὰ φάρανα* sunt adhibita, nempe conglomeratio dictorum, collatio vocularum, transpositio commatarum & similia, num inde Scripturæ sensus certo innòtescit? Nihil minus. Tantùm hoc quandoq; sequitur post longas declamationes, posse aliquod dictum aliter intelligi: quis verò genuinus sensus sit, in dubio manet. Auditor intelligit nostram *ἐξήγησιν* literæ textus conformem esse: post audit, per glossemata hinc inde conquisita, aliter exponi posse, atque sic cum scrupulo & suspensus dimittitur. Hoc illud Satanæ artificium est, quod quærit per suos satellites Photinianos, nempe ut omnis auctoritas Scripturæ tanquam ambiguae concidat, ut introducatur securitas, & cuius credendi quidvis permittatur libertas.

4. Elumbes rationis consequentias producant.

XVIII. 4. Tandem si ad *κατασκευὴν* ipsis deveniendum est, nihil aliud producant, quam *elumbes* quasdam rationis consequentias, principium enim primum summumq; ex quo oritur, & in quod resolvitur Photinianismus, nullum est aliud, quam humana ratio cum suis regulis & speculationibus. Hinc expressè scribunt, nihil credendum proponi à DEO quod ratione capi nequeat, aut falsitatis ab ipsa argui possit. Hæc illa radix & origo est omnium errorum. Ex hac maximâ ceperunt negare principalem fidei nostræ articulum, nempe *mysterium sacrosanctæ Trinitatis*. Nulla enim ratio capit, nul-

la

la mens intelligit; quî numero unum, in tribus realiter distinctis personis, sine essentia vel divisione, vel multiplicatione subsistat. Hoc igitur arcanum quia ratione attingere haud potuerunt, hinc credere noluerunt. Jacto hoc infelici fundamento, mox secutæ sunt corruptelæ in aliis etiam articulis. Quia enim plures personæ Deitatis non sunt, hinc *Christum fuisse merum hominem non Deum*, nec duabus constare naturis colligunt. Si Deus non est, satisfacere pro nobis haud potuit. Quare missus est, tantùm ad annunciandam salutis viam, & perficienda legis præcepta, non ad expianda mundi peccata. Si satisfactio pro nobis nulla est præstita, utiq; per imputationem alieni meriti non justificabimur. Quare justificatio hominis nihil erit aliud, quam gratuita sine interveniente *λύτρωσις* peccatorum remissio. Hinc & fides, per quam justificamur, juxta ipsos non est apprehensio meriti, sed fiducia generalis, quâ credimus, Deum nobis bene velle, & præceptis ipsius obedimus. Qui ergò piè vixerit, salutem consequetur, nisi fecerit, damnabitur. Quoniam verò justè puniri nemo potest, nisi in potestate ejus fuerit id, quod facere debuit, hinc concludunt, fidem & legis impletionem in nostris viribus sitam, adeoque nos libero præditos esse arbitrio. Quare nullum est peccatum originis, nulla corruptio naturæ. Adamus igitur dona prima per lapsum non perdidit, sed tantùm dominium super animantia, in quo ratio imaginis divinæ fuit posita, amisit, & necessitatem moriendi invexit. Quapropter ut ipse postmodum arbitrio bene usus est, Deiq; præceptis obediens, salutem adeptus: Ita & nos si fecerimus, quod Deus à nobis fieri vult, & quod per Christum Prophetam ejus annunciatum est, pari modo salvabimur. At illa præcepta pertinere dicunt duo Sacramenta, Baptismum & Cœnam, quæ non sint media fidem aut gratiam conferentia, sed tantum externæ Ceremoniæ, quarum observatione ab aliis cœtibus distinguimur, & nostram Deo obedientiam declaramus. *Atq; hæc summa est præcipuorum capitum doctrinæ Photinianæ, quam Socinus in suis libellis, Ostorodus in Institutionibus, Smaltius in Catechismo proposuerunt. Quæ doctrina cum solâ ratione nitatur, & nihil contineat quod non facile capi possit, vel ex hoc unico perspicuum satis est, illam humanum inventum esse, Scripturæ & totæ analogiæ fidei contrarium, incertisq; glossis superstructū, quod*

*Nostra sen-
tentia de me-
rito Christi.*

Sophisticis mediis propugnatur, & quo doctrinae *ἡ ἀληθὴς φωνή*
in meras dubitationes commutatur.

XIX. His igitur in genere de Photinianorum corruptelis & So-
phistica præmissis, jam in specie ad veram *de Christi merito* doctri-
nam asserendam accessum facimus. Credunt autem, docent, &
confitentur nostræ Ecclesiæ, quod æternus Deus ob lapsum *ἡ ἁ-
ποπλάσων* generis humano indignatus fuerit, illudque tenore
comminationis, & vi justitiæ ad æternam mortem condemnavit.
Ex gratia verò in plenitudine temporis unigenitum & coæ-
ternum suum Filium misit in mundum, ut carnem nostram as-
sumeret, & in illa pro peccatis nostris agendo & patiando satis-
faceret. Hoc ipsum quoque fideliter præstitit, factus Patri obe-
diens usque ad mortem crucis: quæ ipsius nostri loco facta perso-
lutio singulis credentibus imputatur, adeoque per illam ipsam
Christi justitiam imputatam justificantur, & peccatorum veni-
am consequuntur. Hanc sententiam *Augustana Confessio* breviter
exponit articulo 3 ubi hæc verba: *Docent nostræ Ecclesiæ, quod verbum
hoc est, Filius Dei assumpserit humanam naturam in utero B. Mariæ virgi-
nis, ut sint due nature divina & humana in unitate personæ inseparabiliter
conjunctæ, unus Christus, verè Deus & verè homo, natus ex virgine Maria,
verè passus, crucifixus, mortuus & sepultus: ut reconciliaret nobis Patrem, &
hostia esset, non tantum pro culpa Originis, sed etiam pro omnibus actualibus
peccatis. Et rursus articulo quarto: Docent quod homines non possunt
justificari coram Deo propriis viribus aut operibus: sed gratis justificentur pro-
pter Christum per fidem, cum credunt se in gratiam recipi & peccata remitti
propter Christum, qui sua morte pro peccatis nostris satisfecit. Hanc fidem im-
putat Deus pro justitiâ coram ipso, Rom. 3. & 4. Hanc verò sententiam
sacris literis conformem, & veritati Apostolicæ consentaneam
esse, sequenti quæstione probatum dabimus.*

QUÆSTIO III.

Quibus præcipuè dictis Scripturæ satisfactio Christi
pro peccatis nostris stabiliri queat?

XX. Nullus fermè liber Scripturæ est, qui non meritum &
satisfactionem Christi, vel aperte doceat, vel obliquè insinuet.
Quare si dicta omnia huc facientia forent adducenda, non
dispu-

disputatio, sed tractatus integer prodiret. Non igitur cuncta testi-
monia seorsim proponemus sed illa in certas argumentorum
classes dispescemus, & unâ Photinianorum exceptiones breviter
refutabimus.

ARGUMENTUM I.

I. *A redemptione per Christum facta.*

De dicto Rom.

3. v. 24.

XXI. De hac emphaticè loquitur Apostolus Rom. 3. v. 24. Δι-
καιῶμεθα δωρεὰν τῇ αὐτῇ χάριτι διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν
Χριστῷ Ἰησοῦ *Iustificamur gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ
est in Christo.* Et v. 15. *Quem proposuit Deus ἱλαστήριον propitiatorium in
sanguine ipsius ad ostensionem justitiæ suæ, per remissionem præteritorum pec-
catorum.* Dignissimus notatu hic locus est, quippe in quo omnes
justificationis causæ eleganter connectuntur. 1. *Efficiens, quæ est
gratia Dei gratis nos justificantis.* 2. *Meritoria quæ est ἀπολύτρω-
σις Christi.* Et ne metaphorica intelligatur redemptio additur,
quòd Christus sic propositus ἱλαστήριον vel placamentum, &
quidem in sanguine suo, quòd hujus effusio nobis cedat in pla-
cationem coram Deo, ad ostensionem justitiæ, siquidem per il-
lam sanguinis effusionem, iræ justitiæq; divinæ satisfactum est.
3. *Instrumentalis, quæ est fides.* 4. *Formalis, quæ est remissio pec-
catorum.* 5. *Finalis quæ est ἐνδειξις τῆς δικαιοσύνης & divinæ glo-
riæ manifestatio.* Idem reperitur 1. Cor. 1. v. 30. *Christus factus no-
bis à Deo justitiæ & sanctificatio & redemptio.* 1. Cor. 6. v. 20. *ἡγορεῖσθε ἑαυ-
τοὺς ἑμῶν, Ἐμῶν ἐστὶς pretio magno,* Ephes. 1. v. 7, Col. 1. v. 14. *In Christo
habemus redemptionem per sanguinem ejus.* 1. Tim. 2. v. 6. *Christus dedit
semetipsum redemptionem pro omnibus, In græco est ἀντίλυτρον.* Hebr.
9. v. 12. *Neq; per sanguinem hircorum ac vitulorum, διὰ δὲ τῆς ἰδίας αἰμα-
τός, sed per proprium sanguinem intravit semel in sancta, aternâ redem-
ptione inventâ.* Et v. 15. *Ideo Novi Testamenti Mediator est, ut morte inter-
cedente in redemptionem earum prævaricationum, quæ erant sub priori Te-
stamento, re-promissionem accipiant, qui vocati sunt ad aternam heredita-
tem,* 1. Pet. 1. v. 18 19. *Non corruptilibus auro vel argento redempti estis, de
vanâ vestrà conversatione, sed pretioso sanguine agni immaculati Christi,* 2.
Petr. 1. v. 1. *τὸν ἀγορεύσαντα αὐτῶν* *Illum, qui emit eos, Dominum negan-
tes.* Apoc. 5. v. 9. *Occisus es & redemisti nos in sanguine tuo.* Similia loca
habentur Luc. 1. v. 68. 6. 2. v. 38, Gal. 3. v. 13, Tit. 2. v. 14.

Quatuor ob-
servanda in
dictis, de Re-
demptione
Christi loquen-
tibus.

XXIII. Ex hisce autem dictis tale argumentum necimus; *Quicumq;* intercedente morte, & per vel propter sanguinem effusum redimuntur ac justificantur, illi non sine omni pretio redimuntur, sed pro ijs satisfactum est. At verò Christiani fideles intercedente morte Christi, & per vel propter ejus sanguinem effusum redimuntur ac justificantur. Ergo non sine omni pretio redimuntur, sed pro ijs à Christo satisfactum est. Major per se patet, quia sanguinis effusio ipsum est redemptionis pretium, ideoq; qui remittuntur ob effusum sanguinem, hi utiq; certi pretii interventu redimuntur. Minorem confirmant dicta superius allegata, in quibus notetur precipuè 1. *Quod* Christus dicatur nos emisse 2. *Pet.* 2. v. 1. *Apoc.* 5. v. 9. Nec enim Apostoli duntaxat verbum *λυτρωσιν* sed etiam *ἀγοράζειν* adhibent. Emtio autem præsupponit verum pretium, cujus interventu aliquid emitur. 2. *Quod* dicatur ita redemisse, ut nobis factus sit *ἰλασίημιον* vel placamentum Ergo ira & indignatio Dei Patris præcessit, quippe qui Christi morte placari debuit 3. *Quod* dicatur nos redemisse per proprium sanguinem, quæ phrasi nihil potest aliud, quàm ipsum redemptionis pretium notari, quod patet ex oppositione gemina, tùm sanguinis hircorum & vitulorum, *Hebr.* 9. v. 12. tùm corruptibilis auri & argenti 1. *Petr.* 1. v. 18. Ut enim hoc est pretium emtionis, ita & Christi sanguinem nostræ *ἀπολυτρώσεως* pretium fuisse sequitur, unde ipse vocatur *ἀντὶ λυτρωσιν* pro nobis datum, 1. *Tim.* 2. v. 6. Et tandem 4. *Quod* expresse dicamur, Emti magno pretio 1. *Cor.* 6. v. 20.

XXIII. Verùm Socinus & ejus asseclæ ad hoc argumentum varia excipiunt, quibus maturè obviandum est.

I. Dicunt, Redimendi verbum sæpè & fermè semper metaphoricam significationem obtinere, ut nihil sit aliud redimere, quàm liberare aut sibi asserere, quamvis veri pretij solutio vera aliqua non interveniat: ut *Exod.* 15. v. 19. Dicitur Deus redemisse populum ex servitute Ægypticâ, id est, liberasse nullo soluto pretio. Pari modo sumitur, *Deut.* 7. v. 26. *1.3. v. 5. c. 21. v. 8. 2. Sam.* 7. v. 23. *Nehem.* 1. v. 10. *Psal.* 77. v. 16. *Hebr.* 11. v. 35. Eâdem igitur significatione verbū istud accipi arbitrantur, cum Christus nos redemisse dicitur.

Resp. 1. Nos magno pretio per sanguinem Christi & mortem ejus intercedentem dicimur redempti. Ergo verbum redimendi in talibus dictis metaphoricè accipi nequit. Si enim nullum pretium intervenit, cur pretio magno, & per Christi Sanguine.

corruptam veracitatem. 4. ob intemeratam legis auctoritatem, quæ vult ut qui peccant, moriantur Rom. 1. v. 32. Si enim Deus absque λύτρω peccatorem redimeret & justificaret, tùm periclitaretur natura sanctitas, quia non odisset peccatorem; & justitia, quia dimitteret reos; & veritas, quia pœnam quam minatur, non infligeret; & legis auctoritas, quia nulla foret ejus maledictio.

Redemptio vel est judicialis, vel extrajudicialis. 6. Aliqui distinguunt inter redemptionem judicialem & extrajudicialem. Hæc quandoq; absoluta esse potest: illa sine λύτρω esse non potest, præsertim cùm judex iratus, & pœnam transgressori minatus est. Jam verò hominis redemptio est judicialis, quia homo erat reus, accusabatur à Diabolo. Deus sedebat ad judicandum, & aderat legis sententia, Morte morieris. Jam autem judex nõ absolvit reum, nec salvã justitiã potest absolvere, præsertim 1. ab omni pœna, & ira 2. ut muneribus insuper afficiat, inprimis 3. si mortem antè interminãrit, & 4. transgressori irascatur. 5. reusque captivus sit & actu pœnam sustineat. Quia verò nobiscum ita comparatum fuit, necessarium erat utique, ut ad faciendam redemptionem sufficiens pretium interveniret.

Requisita redemptionis. 7. Socinus hæc veræ propriæque redemptionis περιουσία recenset, quod videlicet requiratur. 1. Captivus, 2. Captivum detinens. 3. Redemptor; 4. λύτρω. Assumimus hoc, & dicimus, quod isthæc omnia in negotio nostræ ἀπολυτρώσεως reperiantur. Sunt ibi 1. captivi, nempe totum genus humanum. 2. Est captivum detinens, nimirum justitia & lex Dei, tum Diabolus, infernus, mors & peccatum. 3. Redemptor est Christus. 4. λύτρω est sanguis & mors Christi. Ex quo concludimus, Redemptionem, quã nos Christus liberavit; esse proprium, & in λύτρω satisfaciente fundatam.

XXIV. Exceptio II. Stephanus Act. 7. v. 36. Mosen vocat λύτρωτήν redemptorem. At is redemit nullo pretio dato: Ergo sic & Christus.

Resp. A Mose ad Christum non valet consequentia, quoniam dissimilitudo est in exemplis. Moses fuit Redemptor tantum à tyrannide Pharaonica: Christus verò redemit nos ab ira DEI Rom. 5. v. 9. & potestate tenebrarum Col. 1. v. 13. idque per sanguinem suum proprium, Redemptio igitur Mosis fuit corporalis & absque λύτρω sed Christi redemptio fuit spiritalis, à pretio passionis perfecta. Si urgeatur hoc quod Moses fuerit typus Christi, & redemptio Mosis fuerit typus salutis per Christum parata, adeoq; metaphoricam redemptio.

redemptionem utrobique intelligendam esse. Respondemus 1. Quod sæpe Discrimen in-
plus sit in antitypo, quam figuratum est per typum. Moses fuit *ter Mosen* &
merus homo, Christus est Dei Filius unigenitus: Moses fuit Me- *Christum.*
diator corporalis, Christus est Mediator æternus: Moses libera-
vit Judæos ex Ægypto, Christus omnes homines ab ira Dei &
morte. Moses fuit redemptor absque morte & sanguine proprio,
Christus verò per mortem. Moses deduxit ad terram Canaan,
Christus dat hæreditatem & vitam cælestem. Longè igitur alia est
Mosis & Christi redemptio. 2. Non solus Moses, sed plures alii fue-
runt typi Redemptoris Christi, quos si conjungas, officium ejus
plane adumbrabitur. Moses præfiguravit officium prædicandi, &
liberationem in genere: modum liberationis, consistentem in
placatione iræ divinæ & satisfactione pro peccatis, innuerunt
sacrificia, quo imprimis spectat *hircus emissarius* Lev. 16. vers. 20.
seqq. 3. Moses fuit typus nostræ redemptionis quoad rem, sed
non quoad modum rei, qui exprimitur in N. T. Et verissimè scri-
psit *Chrysostomus* homil. 61. in Genes. *Oportet figuram minus habere,*
quàm veritatem, quia alioquin non fuisset figura futurorum. Potuit ergò
redemptio corporalis per Mosen facta, præfigurare spiritualem,
per Christum faciendam, ita tamen, ut ratione modi distinctæ
maneant species, & illa præteritum excludat, hæc includat. 4. Ad-
de, quòd Deum cum maxime indignaretur, populo reconciliavit
Moses, *Exod. 32. v. 34.* Quare de Christo Redemptore velut
antitypo, id multo magis affirmari debet, unde sequitur, Redem-
ptionem nostram, irati Dei placationem interventu certi pretii à
Christo factum, includere.

XXV. Exceptio III. *Ipse Christus dicitur redemptus à Deo Psal. 31. v. De dicto Psal.*
6. Redemisti me Domine, Deus veritatis. At non est redemptus pretio. Ergo 31. v. 6.
redimere significat liberare sine omni pretio.

Resp. Quidam verba ista intelligunt de Davide, Christi ty-
po, & tum notaretur redemptio propria, quoniam & David per
Christi Redemptoris meritum & satisfactionem est justificatus.
Sed esto, Psalter de Christo duntaxat loqui, nihil tamen contra
nos inde poterit concludi, Nam lubenter concedimus, in quibus
dam scripturæ textibus, redemi esse idem, quod liberari. At que
hunc etiam sensum obtinet verbum istud *Psal. 31. v. 6.* ubi Christus
à Deo Patre redemptus dicitur, nempe cum à mortuis excitatus est.

A quo fiat redemptio?

Inepti verò sunt Photiniani, dum à particulari sic colligunt: Redimere Psal. 31. sumitur metaphoricè. Ergo semper & in illis etiam locis, ubi Christus per proprium sanguinem nos redemisse dicitur. Nullum hujus argumenti nervum esse, quis est qui non intelligit.

XXVI. Exceptio IV. Redemptio propriè dicitur fieri ab eo, qui detinet captivos. At nos dicimur redempti, vel ab iniquitatibus nostris, Tit. 2. v. 14, vel ex vana conservatione nostra, 1. Petr. 1. v. 18. vel ab execratione legis, Gal. 3. v. 13. à quibus non detinebamur captivi, nusquam verò à DEO, vel à justitia divina, propter quam peccatores damnari merebamur. Quare per Christum impropriè redempti dicimur.

Resp. 1. Ad majorem; Hæc particularis est, 1. quia redemptio propria dicitur fieri non tantùm à detinente captivos principaliter, sed etiã à detinente minus principaliter, item à captivitate ipsa, omnibusque ejus adjunctis & effectis, à carcere, à sordibus & squalore carceris, à servitute, à vinculis, torturâ, metu mortis, & à mortè denique ipsâ, quæ sæpè manet captivos, nisi fiat redemptio. 2. Major vera est, duntaxat de redemptione extra judiciali & civili, nec de omni, sed tantum de eâ, quæ est à potestate iniquè possidentis vindicatio, quâ datur pretium, ut captivus abstrahatur ab eo, qui eum iniquè ac violenter detinet. Falsa autem est Major de redemptione judiciali & spiritali, in quâ datur λύτρον Deo, non ut hosti iniquè possidenti, sed ut judici, qui nos captivitati justè mancipaverat propter peccatum, idque non ut ab ejus potestate abstrahamur, sed ut ei reconciliemur, & cum eo jungamur. Habet enim se nostra captivitas, non ut cum quis bello detinetur captus ab hoste, à cujus potestate redemptus, per redemptionem alienatur, sed ut cum subditus reus læsæ Majestatis, traditur à Rege lectori incarcerandus, aut morte mulstandus, nisi per satisfactionem fiat redemptio, quæ cum fit, subditi liberatio est ejus cum Rege reconciliatio. Quin hoc etiam peculiare habet hæc redemptio, quòd Rex alius subditos rebelles tradit apparitori ministro, non hosti suo & subditorum: At Deus non tradidit captivos apparitoribus, ministris quidem, sed & hostibus suis & nostris, Diabolo, in ferno, morti &c. Non igitur, ut propria esset nostra redemptio, debuimus redemi à Deo, hoc est, abstrahi, aut alienari, sed contra Deo reconciliari.

XXVII. Ad minorem 1. Falsum est, quòd non fuerimus detenti ca-

ti captivi ab iniquitatibus, à conversatione vanâ &c. Nam captivi detinentur non solum à iudice, qui est laesus, vel à lictore vel tortore, qui iudicis sententiam expectat, sed etiam à carcere, à vinculis, à iudicis sententiâ & irâ. At peccata nostra, quid sunt nisi vincula & laquei, 2. Tim. 2 v. 6. legis execratio, quid nisi ira & sententia Dei in nos pronunciata? 2. Non dicimur tantum liberati à peccatis, verum etiam ab ira Dei, à iudicio & iustitia Dei vindicatrice. Nam Rom. 5. v. 9. & 1. Thess. 1. v. 8. 19. dicimur salvati ab ira Dei. Ergo etiam à iustitia Dei vindicatrice, quia fatente Socino, hæc vocatur ira Dei in scripturis. Sic dicimur liberati à metu mortis Heb. 2. v. 12. à morte ipsâ Osee 13. v. 14. ideoque ab ipsâ iustitiâ vindicatrice, per quam digni eramus morte Rom. 1. v. 32. Rursus redempti dicimur ab execratione legis Gal. 3. v. 13 hæc autem nihil est aliud, quam sententia damnationis, à DEO in lege pronunciata. Dicimur non venturi in iudicium Iob. 5. vers. 24. Quare liberati sumus à iudicio, & per consequens falsum est, quod Socinus scribit, nos nunquam redemptos dici à iudicio, irâ & iustitia DEI. Pluribus respondet Pareus in cap. 3. ad Rom. dub. 10. col. 307. ex quo ista breviter excerptimus.

XXIX. Instat autem Socinus. 1. Execratio legis non significat iustitiam Dei, cui satisfaciendum esset, sed execrationis pœnam à lege statutam, à qua pœnâ redempti sumus, non quia illi aliquod pretium solutum fuerit, sed quia ab ea sumus exempti.

Resp. Execratio legis sumitur dupliciter: 1. Passivè, & tunc significat pœnam execrationis. 2. Activè, & tunc denotat vocem seu sententiam legis cum execratione damnantis, seu ipsam legem execrantem peccantes. Quid autem est vox legis nisi vox DEI? & lex execrans, nisi DEUS execrans? & DEUS execrans, nisi DEUS iratus & ira DEI, & ira DEI, nisi iustitia DEI? Execratio igitur legis activè significat iustitiam DEI. Etsi autem utroque sensu ab execratione nos redemptos dicit Apostolus Gal. 3. tamen primariò loquitur de execratione activa, ut patet ex v. 10. Quotquot sub operibus legis sunt, sub execratione sunt, scriptum enim, Execrabilis omnis, qui non manserit &c. Undè consequitur, nos quoque esse redemptos ab irâ & iustitiâ DEI vindicatrice.

XXIX. Instat. 2. Cui non est persolutum pretium, ab eo improprie dicimur redempti. Execrationi legis non est persolutum pretium. Ergo ab execratione legis improprie dicimur redempti.

Execratio legis dupliciter sumitur.

Redemptionis
modus gemi-
nus.

Resp. 1. Major particularis est. *Vel enim redimimur à perso-
na iniquâ captivante nos. Vel redimimur à rebus nos affligentibus
ut à carcere, à vinculis &c. Atque hoc posteriori modo redempti dici-
mur ab execratione legis, non tanquam à personâ cui satisfiat, sed
tanquam à re, quæ nos malestat.* 2. Minor falsa est. Execrationi
enim activæ, quæ nihil aliud, quàm ipse Deus, legis execrantis sé-
tentiam promulgans, pretiû est persolutum. Sensus igitur Aposto-
licus hic est: *Christus nos redemit ab execratione legis, id est, à sententia da-
mnatoriâ legis, & consequenter ab irâ & justitiâ DEI, dum pro nobis factus
est execratio, id est, dum pœnam execrationis, mortem nempe crucis exe-
crabilem, pro nobis sustinens, execrationi legis & iræ Dei nostro loco satisfecit.*

XXX. Exceptio V. *In verâ redemptione pretium accipit is, qui capti-
vum detinet. In Christi redemptione pretium non accepit Diabolus, qui homi-
nem detinebat. Non igitur cum verâ redemptione convenit.*

Resp. 1. Si maximè totum argumentum concederetur,
nihil tamen inferri posset aliud, quàm redemptionem nostram
spiritualem, & externam corporalem in quibusdam discrepâ-
re, id quod nos minimè inficiamur. 2. In minori laret falsa hy-
pothesis, ac si solus Diabolus nos detinuerit captivos, cum tamen hoc
Deo *πενωτος* conveniat, qui suo jure nos in carcerem damna-
tionis detrusit. Nam 1. solus Deus est judex, & Monarchia homi-
num, habens potestatem abjiciendi in gehennam. 2. Ipsi soli
peccavimus. 3. Ab ipso petimus laxari vincula & dimitti pec-
cata. 4. Ipse conclusit omnia sub peccatum, *Rom. 11. v. 32. Gal. 3. v.
22.* sicut & ipse Diabolos æternis catenis alligavit, *2. Petr. 2. v. 4.*
Et 5. Idem confirmat parabola Regis irati tradentis servum ne-
quam tormentibus *Matth. 18. v. 34.* Ex quibus certò consequitur,
nos per peccatum à Deo, tanquam judice justo & offenso, ca-
ptivos detineri primò & jure summæ potestatis; à Diabolo au-
tem, morte, & similibus, secundariò, quatenus iis justo Dei ju-
dicio sumus traditi. Diabolus enim quasi licitor est, peccatum
sunt laquei, mundus & mors sunt carcer & tormenta. Cum igitur
Deus nos primò detineat, merito illi pretium à Christo est so-
lutam, id quòd expressè dicitur, *Hebr. 9. v. 14.*

XXXI. Exceptio VI. *In redemptione propriâ pretium datur captivi
causâ ut is solvatur non autem illi, qui redemptionem procurat. Deus Pater
autem procuravit redemptionem filij. Ergo illi non datum est pretium.*

Resp.

Resp. Major est falsa. Datur enim pretium & illum in finem, ut satisfiat detinenti judici; Deinde potest quoque pretium dari redemptionem procuranti, nempe in tali redemptionis specie quâ judex amans captivum, qui ipse non est solvendo, procurat, ut pro eo alius satisficiat, imò ut filius judicis ex Patris judicis thesauro satisficiat. Atque hoc modo concurrunt omnia, quæ urget Socinus. Nam pretium datur captivi causâ, ut liberetur, datur judicis causâ, qui ipse redemptionem procurat, ut suæ justitiæ satisficiat: judex movetur pretio, ut captivum dimittat: dat ipse pretium, quia filius ex ipsius thesauro solvit: Et pretium gignit in ejus voluntate atque decreto liberationem captivi, quia voluit atque decrevit, ut non nisi interveniente satisfactione dimitteretur captivus. Sic autem prorsus se habet redemptio per Christum facta. Si excipiat: *Judici per talis pretij solutionem nihil accedere*, respondemus, satis esse, quòd justitia salva & leges inviolatæ maneant. Sic *Zaleucus* Locrensi Rex latâ lege de spoliandis utroque oculo adulteris, cum filius peccasset, ut ipse justus & verax haberetur, filium uno, seipsum altero privavit oculo: quâ satisfactione judici certè præter laudem justitiæ atque constantiæ nihil accessit. Ita Deus ex *λύτρω* sibi nullum quidem lucrum acquisivit, nihilominus per istud justitia ejus expleta, & veritas declarata fuit.

XXII. Atque hæcenus Socini exceptiones vidimus. Pro coronide hujus argumenti pauca de loco Jobi c. 19. v. 25. addemus, in quo ille *Redemptoris sui* mentionem facit, quo nomine Christum, qui solus nos per sanguinem suum redemit, notari arbitramur, sed Photinianis placet contrarium. Contendunt enim, *Jobum verba facere, non de resurrectione corporis, sed restitutione sanitatis, non de gloria sempiterna in cælis, sed de felicitate temporali in terris, fore nimirum, ut licet nunc affligatur, Deus tamen Pater ultimo vitæ tempore, non modo firmam corporis valetudinem, sed in super plura bona & majorem gloriam, quam habuerit unquam, sit restitutus. Esse igitur vaticinium de futurâ prosperitate, cujus complementum describitur cap. ult. v. 12.* Nolumus autem hoc loco plenam istius textus analysin instituere; sed tantùm *Redemptorem Jobi* considerabimus, quid nempe intelligat, cum inquit, *Novi Redemptorem meum vivere?* Nos inde sic inferimus: *Si per nomen Redemptoris in specie Christus intelligi-*

*De dicto Jobi,
19. v. 25.*

*Depravatio
Photiniano-
rum.*

tur, & ad ejus resurrectionem simul respicitur, tunc exponi nequit hic textus in genere de Deo sanitatem restituyente, sed potius de beneficio Christi, homines resuscitantis, quam consequentiam non impugnant adversarii. Sed verum est prius. Ergo & posterius. Minor continet κενώσθων, & in dubium vocatur à Photinianis. Proinde argumentis aliquot erit confirmanda.

Argumenta
quod Iobi 19. Dei, Angelo increato, potest intelligi. Sic Exod. 6. v. 6. Redimant per Redemptorem Christus, Ista veròeductio non obscure Christo adscribitur, 1. Cor. 10. v. 3. Messia mundi & 9. quippè qui illos comitatus, & quem ipsi tentasse dicuntur. intelligitur. Sic Psal. 74. v. 2. Vendicasti tribum hereditatis tue. Esa. 44. v. 22. Vendicavit Iehovah Iacob. In primis huc spectat locus ex Esaia 63. v. 9. ubi Ecclesia veteris Testamenti præconio Eucharistico Christum agnovit & celebravit Redemptorem. Nominat enim Angelum faciei, qui non est nisi Filius Dei, & huic attribuitur redemptio. Ipse redemit eos. Quia ergo & hic in angustiis erat constitutus Jobus, utique ad nullum redemptorem alium confugit, nisi ad Christum. Adde Jerem. 31. v. 11. Redimet Iehovah Iacob. Mich. 4. v. 10. Redimet te Deus, Osee. 13. v. 14. De manu inferni redimam eos, quod de victoria Christi exponitur, 1. Cor. 15. v. 15. Quia ergo fideles in veteri Testamento Deum vocando Redemptorem semper respexerunt ad Christum, tanquam Messiam futurum & Redemptorem in specie sic dictum, hinc concludimus, idem fecisse Jobum in summis istis miseriis constitutum. Nec enim negari potest, quòd Deum alloquatur uti clarè indicat v. 26. Vi ergo prædictæ regulæ, Christus per Redemptorem immediatè debet intelligi.

XXXIV 2. Idem probari potest exinde, quia nomen Redemptoris soli Christo propriè competit. Notat verò talem vindicem qui tunc redimendis consanguinitate junctus est, tunc pretium

pretium quoddam pro redemptione interponit. Hinc Forsterus pag. 124. hanc regulam præscribit: *Quando Scriptura Deum sic vocat (id est Redemptorem) tunc simul insinuat, quod Filius Dei debeat assumere carnem nostram, & noster fieri consanguineus ut posset nos jure propinquitatis redimere, ut Esa. 59. v. 20. Et veniet ad Sion Redemptor, hoc est, Christus homo, & propinquus noster factus. Similes textus habentur Psal. 19. v. ult. Psal. 72. v. 14. Psal. 74. v. 2. Psal. 78. v. 35. Cùm ergo nomen Redemptoris soli Christo propriè conveniat, quippe qui solus est noster consanguineus, & nos aliò seu a Deo devolutos jure fraternitatis per sanguinem suum regno suo asseruit, Ioh. 8. v. 3. utique & Jobus, spem ponendo in suum Redemptorem, non nisi Christum intelligit. Pineda in hunc locum quinque Redemptionis & Redemptoris veri leges enumerat: 1. Propinquus esto, 2. Consanguinitatis jure redimito. 3. Injusto possessori prædam eripito. 4. Huic pretium nullum solvito. 5. Sanguinem pro redemptionis pretio vero Domino offerito. Hæc quinque Redemptoris requisita, (quæ ex Scripturis, & analogia fidei probari possunt,) non Patri, sed soli Christo conveniunt, ideo; bis solus propriè Redemptor noster & vocatur.*

Quinq; Redemptoris requisita.

XXXV. 3. *Universa Scriptura testatur, opus redemptionis nostræ non nisi Christo competere. Quicumque enim suo nos sanguine redemit, & Deo Patri pro peccatis nostris satisfecit, is solus est noster Redemptor: Sed Christus suo nos sanguine redemit. Ergo solus Christus est noster Redemptor, Minor probatur, quia sanguine Christi sumus redempti, non auro, 1. Petr. 1. v. 18. 19. dedit semetipsum pro nobis, Tit. 2. 16. Ipse est Redemptor vivus, Gal. 3. v. 13. Rom. 6. v. 9. Hebr. 7. 25. Adde, Luc. 21. v. 28. Rom. 3. v. 24. Ephes. 1. v. 7. Col. 1. v. 14. Matth. 20. v. 28. Marc. 10. v. 45. 1. Timoth. 2. v. 6. Apoc. 5. v. 9. Jam, Quicumque est Redemptor noster specialiter sic dictus, in illo spem suam posuit Jobus, & de illo loquitur v. 25. Nulla enim potest proferri ratio, cur de hoc non loquatur. Sed Christus est Redemptor specialiter dictus. Ergo in illo spem posuit Jobus, & de illo v. 25. loquitur.*

XXXVI. 4. *Qui nos resuscitabit, eum Jobus per Redemptorem intelligit. Sed Filius hominis, hoc est, Christus nos resuscitabit. E. Jobus Filium hominis, hoc est, Christum, per Redemptorem intelligit. Major probatur exindè, quia spem resur-*

D

rectio;

rectionis collocat Jobus in isto Redemptore, ut sicut hic surrexit,
ita & se resurrecturum credat. Minor demonstratur clarissime
ex *Ioh. 5. v. 25. 28. 29. Ioh. 6. v. 40. Phil. 3. v. 20. Matth. 24. v. 30. 31.*

XXXVII. 5. Nullum est dubium, quin tota hæc confessio
Jobi ex verâ fide & *πληροφορία* cordis sit profecta. Imò ipsum
scire Jobi nihil est aliud, quam credere, siquidem verba notitiæ
apud Hebræos non solam *γνώσις* denotant, sed sæpius affectum,
effectusque consequentes. Undè ipsa fides vocatur notitiæ.
Esa. 35. v. 11. Ioh. 17. v. 4. Quâ hypothese præsuppositâ, sic conclu-
dimus. *Quicquid est verum fidei salvificæ objectum, id per re-*
demptorem intelligitur. Sed Christus Messias mundi est verum fi-
dei salvificæ objectum. Ergo Christus Messias mundi per Re-
demptorem intelligitur. Major certa est ex hypothese probata.
Si enim per scire, Jobi fides notatur, utique per Redemptorem fi-
dei objectum, ut sensus sit, *Credo Redemptorem meum vivere.* Minor
pariter firma est, siquidem fides salvifica non apprehendit Deum
absolutè & in genere, sed potius Christum, ut inuivitur *Ioh. 1. v. 12.*
Undè Scriptura Novi T. semper inculcat *credere in Christum, fidem*
Christi, fiduciam in Christo, &c. ut ostendatur, nullum aliud esse
fidei salvantis veræq; objectum directum & immediatum, quam
Christum Dei & Mariæ Filium.

XXXIX. 6. Jobus Redemptorem suum ita describit, quod
vivat. Ne quis autem excipiat, etiam Deum in genere sæpius
nominari viventem in Scripturis, mox addit Jobus, *se vitam na-*
turalem intelligere, in quam Redemptor suus sit revocandus, ait
enim. *Novissime super pulverem stabit.* Hinc firmissimè conclu-
dimus, quòd per vivere non intelligatur vita Dei: 1. quia isthæc
est æterna, non postremis demùm temporibus futura, prout Jo-
bus Redemptoris vitam hîc describit. 2. quia de Deo Patre di-
ci nequit, quòd is super pulverem sit staturus vel è pulvere exci-
randus. In quem enim non cadit mors, in eum non cadit statio
super pulverem, hoc est, resurrectio ad vitam naturalem. Quòd
si verba, *super pulverem stare,* nolint exponi de *ἀναστῆσθαι*, semper
petent principium, pervertent textum, confingent glossas, quæ in
æternum probari nequeunt. Manemus ergò in simplicitate lit-
teræ, & per *ἔμψυχο* nos pulverem seu terram intelligimus, per ipsam
verò stare, resurrectionem, quâ quis è sepulchro prodiens vicif-
simo

sim vivus stat super terram, Brevissimis ergò, notatur resurre-
ctio Christi, & quæ inde pendet, resurrectio nostra, in extremo
die futura, unde ob hoc ipsum vita vocatur *Iohan. 14. vers. 6. 1. Ioh.*
1. v. 1. 2. Nos autem ex dictis ita colligimus: Cui non competit vi-
ta & resurrectio corporalis, is per Redemptorem à Jobo non in-
telligitur. Sed Deo, absolutè considerato, non competit, vita
& resurrectio corporalis? sed tantùm Dei Filio incarnato. E.
Deus absolutè per Redemptorem à Jobo non intelligitur, sed
tantùm Dei Filius incarnatus.

XXXIX. 7. In hujus confessionis fine loquitur Jobus de
visione corporali, Dicit enim, *se de carne sua visurum Deum, suisq;
oculis corporeis.* At verò Deus Pater oculis corporeis videri nequit,
cùm essentia divina sit invisibilis. Christus autem Dei Filius in-
carnatus aspici potest corporaliter, siquidem verum corpus ha-
bet, & aspicietur etiam in extremo die, non tantum à piis, sed
etiam impiis, *Zach. 11. vers. 10.* Unde vicissim sequitur, per Re-
demptorem, quem se Jobus visurum credit, non nisi Christum
denorari. *Si excipiant,* Etiam Deum videri posse, si non in suâ essen-
tia, tamen in specie assumpta, *Ezech. 1. Dan. 7.* (Unde putant, no-
tari, per hanc DEI, visionem, illam DEI apparitionem quæ
in ultimis Jobi capitibus describitur.) Resp. Id dici, non proba-
ri, imò falsum esse: 1. quia isthæc apparitio fuit Jobo ignota
& inexpectata, ut contextus indicat. Visio autem de qua *cap. 19.*
v. 26. ipsi fuit promissa, cognita & certò sperata. 2. Non legi-
tur *cap. ult.* quòd DEUS visibili quadam specie apparuit Jobo,
sed tantum refertur *cap. 38. vers. 1.* quod de turbine, h. e. præmis-
sa ingenta quâdam tempestate Jobo responderit. Et licet *cap.*
ult. vers. 5. dicatur. *Oculus meus vidit te,* potest tamen id de cog-
nitione mentis accipi, quia verbum *vidit* est generale. Imo si ma-
ximè concedatur, Deum visibili formâ Jobo apparuisse, non
tamen hæc apparitio est illa visio, de qua Jobus *cap. 19.* loquitur
ut ostentum. Neq; potest evidenter probari Deum in terrâ stetit-
se, cum appareret Jobo *c. 42.* sicut dicitur *cap. 19. Super terram sta-*
bit. Nam magis consentaneum est, si apparuit Deus, eum sublimi-
orem à terrâ visum esse, in eo videlicet loco, unde prius de nube
& caligine loquebatur, ut jam tunc quiescente turbine & dissipa-
tâ nebulâ, Dei majestas mirabili aliquâ & illustri specie sese exhi-
beret conspiciendam.

XL. Photiniani nihil aliud reponere possunt, quàm expositionem nostram nimis esse arbitrariam, quippè cum nomen Redemptoris ipsi quoque Patri tribuatur in Sacris, ut: *Sam. 1. vers. 23. Esai, 60. vers. 16.*

Resp. 1. Nulla argumento inest necessitas: Nomen Redemptoris alibi tribuitur Deo in genere. Ergo etiam hic. Nam Moses vocatur Redemptor *Deut. 7. v. 35.* Num inde statim inferre potest, quòd & Jobus intelligat Mosen per nomen Redemptoris? Eadem fermè est colligendi ratio, ut Photiniani argumentantur; nempe à particulari, quod nihil probat. 2. Dicta allegata rectè exponuntur de Filio Dei, ut maneat universalitas regulæ suprà indicatæ. Nam Christus & in Veteri etiam Testamento caput fuit Ecclesiæ, ideoq; eam meritò redemit tam à temporalibus, quàm à spiritualibus inimicis & periculis. 2. *Sam. 7.* sermo est de liberatione & reductione Israelitarum ex Ægypto. Eduxit autem populum istum Angelus, qui Mosis apparuit in rubo. *Exod. 5. vers. 2. 6.* qui visus est interdiu in columna nubis, noctu in columna ignis, *Ex. 13. v. 21. Num. 9. v. 18.* Hic autem non fuit alius, quam Christus, 1. *Cor. 10. v. 4. 9. Esa. 36. v. 7. seqq.* Pari modo *Esa. 60. vers. 16.* Christus innuitur, non excluditur. Videtur quidem ex antecedentibus, ac si solus Pater loqueretur, sibi que nomen Redemptoris attribueret: quia tamen de ipsa saluatione est sermo, & redemptione, quæ non nisi per Christum facta cur non versum illum 16. de secunda Trinitatis personâ intelligeremus? similes textus leguntur. *Esa. 43. v. 1. 6. 48. v. 17. 20. 6. 49. v. 7. 26. 6. 50. v. 2. 6. 64. v. 2.* in quibus locis omnibus Christus includitur, quia sunt partes concionum Evangelicarum, quarum fulcrum est Christus, cum suo merito.

ARGUMENTUM II.

Ab officio Mediatoris.

XLI. Christum esse Mediatorem nostrum unicum, sequentia dicta confirmant 1. *Tim. 2. v. 5. vnus est Deus, eis vni mediator vnus & Mediator Dei & hominum homo Christus Iesus. Heb. 8. v. 6.* Nunc autem melius sortitus est ministerium, quanto & melioris Testamenti Mediator est, *C. 9. v. 15.* Novi Testamenti Mediator est, ut morte intercedente in redemptionem earum pravaricationum, quæ erant sub priori Testamento, reprobationem.

missionem accipiant, qui vocati sunt ad eternam hereditatem. c. 12. v. 24.
Accessistis ad Testamenti Novi Mediatorem Iesum & sanguinis asperisionem
melius loquentem quam Abel. Tria verò cum primis innun-
tur huiusmodi dictis. 1. Deum & homines fuisse partes dissi-
dentes, eò quod Deus ab hominibus, homines verò à Deo abalie-
nati, rebelles, & inimici erant. Mediatorem Christum ideò ve-
nisse, ut dissidentes illas partes reconciliaret, Deum iratum pla-
cando, & homines rebelles convertendo, 3. Medium hujus re-
conciliationis fuit sanguinis aspersio, & mors intercedens. Nec
enim nudis verbis placavit iram Patris, sed obedientiâ mortis,
quæ fuit istud medium, quo satisfactum Deo, & gratia acquisita
est humano generi.

Tria in dictis
de Mediatore
loquentibus
sunt obser-
vanda.

XLII. Quibus ita declaratis, tale argumentum necimus:
Quicumq; Mediator est inter partes extremè dissidentes, ita qui-
dem ut propter hoc sanguinem suum effundat & mortem sub-
cat, ille certi pretij interventu, adeoque satisfaciendo officium
Mediatoris exequitur, *Christus* autem Mediator est inter partes
extremè dissidentes, nempe inter Deum ob peccata iratum, &
homines à Deo averfos, ideoque pretiosum sanguinem suum
effudit, & mortem crucis subijt. Quare *Christus* certi pretij in-
terventu, adeoque satisfaciendo officium Mediatoris execu-
tus est. Majorem nemo negabit, si cogitaverit, nos non de Me-
diatione nudâ, sed de tali, quæ in sanguinis effusione & morte
fundata est, verba facere. Ubi statim quæritur. Quid sanguis
ad Mediationem contulerit? Nudum sanè non fuit signum,
sed potius medium, cum in redemptionem peccatorum dica-
tur effusus *Heb. 9. v. 15.* ideoque alibi *λύτρον* vel pretium nuncu-
patur. Et sanè epistola ad *Hebr. d.* expressè asserit, *Christum*
ideò nostrum esse Mediatorem, quia semetipsum in arcâ crucis obtu-
lit DEO, ad emundandam nostram conscientiam, Ita enim c. 9. v. 13. 14. au-
thor disserit: *Si sanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulae adpersus,*
inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: Quanto magis sanguis
Christi, qui per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo
emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum DEO
viventi. Quibus verbis mox subjungit v. 15. *ἵνα ἁγιασθῆτε διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἁγίου καὶ ἀκατάρακτου*
καὶ ἀνεπίμακτου ἁγίου πνεύματος. Et ideò Novi Testamenti Mediator est. Vides hinc,
quòd fundamentum Mediationis constituatur effusio sanguinis,
ideoq;

ideoque Christus Deum & homines reconciliavit, non nuda predicatione, sed potius passione & morte, quæ ob id verissimè vel medium vel pretium factæ mediationis vocatur, cum Christus idè sit noster Mediator, quia sanguinem effudit, nostras conscientias purgantem, adeoque ad Deum convertentem.

Exceptio Photiniana.

Responsio.

XLIII. Undè porrò elucescit, quàm inepta sit glossa Photinianorum docentium, Christum esse Mediatorum nostrum non alio modo, quàm quòd Deus illo internuncio & interprete ad fœdus suum cum hominibus pangendum & sancendum usus est, & per quem illi ad ipsum ejus voluntatis cognitione instructi accedere possunt, non autem quòd satisfactione pro peccatis nostris præstita, Deum iratum hominibus placaverit, quæ Socini est exceptio lib. 1. de Servatore c. 7. & Cath. Racov. c. 8. Nam modò ostendimus, quòd fundamentum factæ Mediationis nõ in prædicatione solà, sed potissimùm in sanguinis effusione collocetur. Ideò enim factus est Mediator N. T. quia in ara crucis Deo Patri se obtulit, ignominiosam mortem lubeundo, Hebr. 9. v. 14. 15. Hoc ipsum quoque innuitur 1. Tim. 2. v. 6. Cùm enim Apostolus dixisset v. 5. *Vnum esse Mediatorem Dei & hominum, hominem Christum Iesum*, mox v. 6. modum adjungit, quo Christus, noster Mediator sit, nempe *quia semetipsum dedit àντιλοῦγον & redemptionis pretium pro omnibus*. Quia autem Mediator est moriendo, is non tantùm Mediator dici debet docendo, aut Dei voluntatem interpretando.

XLIV. Sed instant, Moſen quoq; (Christi typum) vocari Mediatorem, nullâ tamen ratione aliâ, quàm quia fuit internuncius Dei & hominibus in opere legislationis, Ex. 19. v. 3. Deut. 5. v. 5. Gal. 3. v. 19. Verùm à Moſe ad Christum non valere consequentiam, suprâ diximus, cùm conferantur tantùm ratione rei, non modi, quia plus est in antitypo, quàm fuit in typo. Moſes Mediator dicitur ob interpretandi officium; sed Christus imprimis ob satisfaciendi beneficium. Ille munere suo perfunctus est, duntaxat informando; Christus verò semetipsum redemptionis pretium dando, ac Deo Patri offerendo. Ille igitur Mediator dicitur, quia fuit internuncius: hic autem, non tantùm quia interpretem egit, sed quia sanguinem pro nobis in remissionem peccatorum effudit. Neque Moſes tantùm Christi typus fuit, sed & hircus emissarius *Lepit. 16. ver. 14.* & juvenca rufa *Num. 19, ver. 4.* quibus populi

populi peccata fuerunt imposita, ut ab eorum reatu, virtute a-
titypi, purgarentur. Si ergo hircorum sanguis inquinatos sanctificavit,
quanto magis sanguis Christi nostram conscientiam emundabit, uti conclu-
dit Apostolus Hebr. 9. v. 14.

ARGUMENTUM III.

Ἀβιλασμοῦ vel propitiatione & reconciliatioe.

XLV. Duo hic in considerationem veniunt. 1. Quod Deus
nobis ob peccata infensus fuerit. 2. Quod Christus Deum ira-
tum placaverit, nobisque reconciliaverit, atque sic propitiator
noster fuerit. PRIUS roboratur his dictis Ps. 5. v. 7. *Odisti omnes
qui operantur iniquitatem.* Quare & nos odio Dei ob peccata sub- *Probatum Deum*
jecti fuimus. Hæc enim dividunt inter nos & Deum *Esa. 59. v. 2. nobis fuisse im-*
undè naturâ dicimur filij iræ *Eph. 2. v. 3. quæ manet super omnes sensum,*
incredulos *Iob. 3. v. ult.* Non minus sumus sub maledictione le-
gis, quia maledictus omnis, qui non permanserit in sermoni-
bus legis *Deut. 27. v. ult. Gal. 3. v. 10. 13. sub servitute peccati. Iohan. 8.*
vers. 34. Rom. 6. v. 20. venundati sub peccatum, Rom. 7. v. 14. & su-
perati ab illo, *2. Petr. 2. v. 9. sub potestate Sathanæ, qui habebat*
mortis imperium in eos, qui timore mortis, per totam vitam,
obnoxij erant servituti, *Hebr. 2. v. 14. 15. & sub reatu mortis æternæ,*
quia dictum, *Morte morieris, Gen. 2. v. 17. Et anima quæ peccaverit*
ipla morietur. *Ezech. 18. v. 20. undè mors peccati stipendium di-*
citur *Rom. 6. v. ult.* A quibus verò Deus divisus est, quos odio ha-
bet, qui naturâ sunt filij iræ, subjecti legis maledictioni, pecca-
torum servituti, Sathanæ & mortis potestati; his certè Deum fuisse
se inventum, ultro consequitur.

XLVI. POSTERIUS membrum probant omnia ista di-
cta, quæ gratiam Patris cœlestis annunciant, & peccatorum ve-
niam promittunt, Si enim Deus antè iratus fuit, & verò nos de-
nuò recipit, atq; ob Christi sanguinem peccata condonat, uti-
que hunc Propitiatorum & Reconciliatorem nostrum esse, id-
que passionis & sanguinis effusi, rectè concluditur. Placet
tamen in specie quædam dicta huc facientia annotare. 1. De *Dicta de pro-*
propitiatione hæc loquuntur Rom. 3. v. 25. Christum proposuit DEVS *pitiatione lo-*
ἀλασθησεν propitiationem vel placamentum zu einem Gnadenstul / per *quentia.*
fidem in sanguine ejus. Respicitur verò ad propitiatorium Veteris
Testa.

*Cur Christus
conferatur
cum propitia-
torio.*

Testamenti in arca fœderis collocatum Exod. 25, v. 17. & ita dictum, quia locus erat, quo Deus cum Mose loquens placabatur & propitiabatur populo Num. 7. vers. 89. Aliàs oraculum quoque nominatum est, quòd ibi responsa redderentur sacra, & operculum, quia tegebat arcam, in quâ repositæ erant legis tabulæ. Fuit autem typus Christi; qui propitiatorio comparatur, tum ratione prædicationis, quatenus per illum Pater responsa dedit, & voluntarem suam revelavit, tum ratione nostrorum criminum, quæ Christus suâ passione operuit, sicut arcam tegebat operculum, tum ratione placationis, quatenus per ejus sanguinem Pater nobis reconciliatus & placatus est, quam rationem Apostolus cum primis attendit, quia Christum per fidem in sanguine ejus, nostrum esse propitiatorium affirmat. Idem docet Johannes 1. Epistola 2. vers. 2. Ipse Christus ἱλασμός ἐστὶ πρὸς τῶν ἀμαρτιῶν ὑμῶν, propitiatio est dicit Versöhnung/ pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Notâ hic, quòd causa faciendi ἱλασμός ponantur peccati mundi, pro quibus erat satisfaciendum, quòd ipsum repetitur 1. Johan. 4. vers. 10. Deus misit filium suum ἱλασμόν propitiationem pro peccatis nostris. Sic igitur unico propitiationis vocabulo insinuantur. 1. Indignatio Dei ob peccata. 2. Ejus placatio & reconciliatio. 3. Facta per Christum. 4. Estusione pretiosi sanguinis. Nam propitiare nihil est aliud, quàm placare vel propitium reddere illum, qui antè fuit offensus & iratus. Cùm ergò Deus propitiari debuerit, utique illum nobis succensuisse certum est.

XLVII. Fluit verò hinc tale argumentum: Quicumq; placatur non nisi per sanguinem & mortem, ille proculdubio vehementer succensuit ijs, quibus redditur propitius. Atqui Deus placatur non nisi per sanguinem & mortem Christi. Ergò nobis, quibus redditus est propitius, antea vehementer succensuit. Porro: Qui coram Deo irato est propitiatio pro peccatis Deo satisfacit. Quid enim aliud est satisfacere, quam iram ob peccata & offensas conceptam, certo λύτρω intercedente placare? Atqui Christus coram Deo fuit propitiatio pro peccatis nostris, per effusum sanguinem, vi doctorum supra positorum. Ergò Christus verè certique pretii interventu pro peccatis nostris Deo satisfacit.

*Exceptio
Socini.*

XLIX Sed excipit Socinus part. 2. c. 2. pag. 81. Christam eodem sensu dici ἱλαστήριον, quo olim arca, que Deum non placavit, placamentum tamen

tamen dicebatur, quia Deus in ea se propitium & placatum præbens populo
sua responsa dabat. Ita Christus dici placamentum, non quod Deum
ipse nobis placaverit, sed quia non modo Deus in ipso se nobis placatissimum
ostendit, sed & quicquid nos scire voluit, per ipsum patefecit. Verum
Respond. 1. Hæc glossa in æternum probari nequit, quoniam
expressæ verbi divini literæ adversatur. Qui enim pro pecca-
tis est propitiatio, is certè illum reddit placatum, quem pecca-
ta offenderant. Quid enim aliud est propitiare, quàm ira-
tum placare? Et si Deus Pater in Christo, se placatissimum o-
stendit, cur opus erat mortem intervenire, cur propitiatio ista
non nisi per sanguinis effusionem expediri potuit? 2. Malè igi-
tur opponit hæreticus, quæ subordinata sunt. Propitiatio
veteri Christus comparatur, non tantum ratione voluntatis
manifestatæ, sed cum primis ob iram Dei placatum, quam li-
cèt non sedarit antiquum *ἱλασμεῖον*, fuit tamen typus Christi,
qui placare illam debuit, & cujus intuitu Deus in V. T. populo
Israelitico reconciliatus fuit. Cum enim absque sanguinis ef-
fusione, ut nulla sit remissio, ita & nulla sit placatio, meritò qua-
ritur, Cur Deus in arca se placatum ostenderit, & responsa dederit. Ar-
ca sanè sanguinem nullum effudit, nec effundere potuit. Ne-
cesse igitur est, tandem venire ad Christum, quem figuravit,
qui quæ *ἱλασμεῖον* in sanguine, *ἱλασμός* dicitur pro peccatis mun-
di. Ut ergò arca placavit typicè, ita Christus realiter & verè.
Ut arca placationem figuravit: ita per Christum impleri & con-
sumari debuit. Magnum igitur discrimen est inter arcam &
Christum: illa typus fuit, hic antitypus: illa umbra, hic corpus:
illa figura, hic ἀλήθεια: illa res bruta, hic viva victima, ad veram
propitiationem faciendam oblata.

XLIX. Habent verò adhuc aliud *κρυπτόμα*, excipien-
tes, illam propitiationem fieri non per satisfactionem veram, sed per nudam
peccatorum purgationem, & gratuitam reatus ablationem. Sed hoc i-
terùm est glossam absque omni omni ratione proferre, & Scri-
pturis contradicere. 1. Omnis enim propitiatio præsup-
ponit indignationem in illo, qui propitius reddi debet. Qua-
re & Deus, quem Christus volebat propitiare, iratus fuit ob
peccata. Hæc sanè auferri, undeque purgari non possunt,
nisi Deus commotus prius placetur & nobis reconcilietur. 2. Si

Tria concurrerent in vera propitiacione.

nudè & ex solâ gratiâ absque λυτρω Christus abstulit peccata, quid opus erat tantos ipsum pro nobis & pro peccatis nostris cruciatus sustinere, morremque ignominiosissimam subire? Imò cur Apostolus inquit, sine sanguinis effusione nullam fieri peccatorum remissionem *Hebr. 9. v. 25.* Cur nostrum dicitur Christus propitiatorium in suo sanguine, *Rom 3. v. 25.* Annò hoc ipso notatur, purgationem scelerum & ablationem reatus non fuisse simplicem & absolutam, sed in Christi morte, tanquam intercedente λυτρω fundatam. 3. *ιλασμός* relationem propriè habet, non tam ad offensas, quæ remittuntur, quam ad offensam personam, cujus ira placanda est. Hæc enim postquam redita est propitia, tum culpam eò libentiùs condonat. Quod si quis autem ultrò remittat offensam, tum hæc remissio nequit vocari propitiatio, per Mediatorem aliquem facta. Hæc enim vi nativæ significationis semper præsupponit indignationem in personâ læsâ, quæ si statim condonat, tum hoc fieri dicitur, non ob præcedentem propitiacionem alicujus Mediatoris, sed per spontaneam gratiæ & favoris oblationem. Tria igitur sunt in verâ propitiacione. 1. *Indignatio personæ læsæ.* 2. *Placatio, per Mediatorem facta, & 3. culpæ post placationem condonatio.* Priora verò duo Photiniani negant, & per propitiacionem nil nisi planè gratuitam peccati oblationem intelligunt, id quod est *αὐτὸ ἵφασιν ἐν ᾠροσημένω* statuere. Propitiatio enim sine præsupposita indignatione, & interveniente placatione, non est propitiatio, hoc est, ipsum non ipsum.

L. Sed etiamnum habent, quod ogganniant nempe Christum dici *ιλασμόν*, ut vetera sacrificia: In istis autem nulla fuit satisfactio, vel placatio, sed simplex reatus oblatio. Ergò nec in Christo *ιλασμός* tale quid occurrit. Verùm utraq; propositio fallit; Aliter enim victimis pecudum, & aliter victimæ Christi tribuitur propitiatio in Scriptura. Illa fuerunt tantùm typus & umbra: Christus autem est antitypus, ideoque sanguine suo ingressus in sanctum sanctorum, veram & æternam redemptionem invenit. Deinde falsum est, quod in sacrificiis nulla facta sit placatio, nulla fuerit satisfactio. Verè enim placatus est Deus, non quidem per sanguinem hircorum, sed per intuitum sanguinis Christi, quem victimæ adumbrarunt. Quantumvis igitur ex sese non satisfecerint Deo quia tamen

tamen typi fuerunt veræ satisfactionis, quam Deus in illis typis respexit, hinc ipsæ victimæ Deum placasse dicuntur.

L I. Et hætenus de propitiatione egimus : Restat ut
II. de reconciliatione pauca subjungamus. De illa notentur hæc *Dicta de re-
conciliatione
loquentia,*
Scriptoræ testimonia : Rom. 5. vers. 10. *Cum inimici essemus κατὰ
ἀδυναμίαν reconciliati sumus Deo per mortem Filij ejus v. 11. Per Christum
κατὰ ἁμαρτίαν reconciliationem accipimus Eph. 2. v. 16. Christus reconcilia-
vit ambos (Judæos & gentes) in uno corpore Deo, per crucem, interficiens
inimicitiam per eam, Col. 1. v. 20. Complacuit Patri, per Christum recon-
ciliare omnia in ipsum pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quæ in terra
sunt, sive quæ in cælis. v. 21. v. 22. Reconciliavit vos in corpore crucis ejus
per mortem. Jam verò reconciliare nihil est aliud, quàm in gra-
tiam reducere, vel amissam gratiam restituere, quod cum nullo
alio modò quam per crucem, & Christi sanguinem fieri potuerit,
firmum vicissim argumentum pro nostrâ sententiâ inde exoritur.
Ista enim reconciliatio innuit. 1. Peccatum nostrum, quo Deum
offendimus. 2. Indignationem Dei ex offensa profectam. 3. *Reconciliatio
quæ connotet?*
Amisionem gratiæ, loco pœnæ inflictam, 4. Placationem Dei,
& restitutionem gratiæ. 5. Placationis medium meritorium,
quod Apostolus vocat sanguinem crucis Col. 1. v. 20. & mortem
Rom. 5. v. 10.*

L II. Proinde ita nunc argumentamur: In omni vera recon-
ciliatione præcedit partis læsæ indignatio, & abalienatio à læ-
dente, ob quam κατὰ ἀνάγκην est necessaria. Sed reconciliatio per
Christum facta est vera reconciliatio, nisi putes Apostolum falsa
scripsisse. Præcessit igitur partis læsæ, videlicet Dei, indigna-
tio, & abalienatio à lædente, quod fuit genus humanum. Ulte-
rius: Cui pars lædens post indignationem & abalienationem re-
conciliatur, ille hoc ipso placatur, quippe cum placare nihil sit a-
liud, quàm ex irato & abalienato propitium & clementem red-
dere. Atqui genus humanum lædens. Deo irato & abalienato
per Christum est reconciliatum. Ergo DEUS hoc ipso est pla-
catus. Porro, Omnis placatio, quæ fit certe pretij interventu, non
est nuda, sed satisfactoria. DEI autem placatio facta est certi pre-
tij interventu, nempe per sanguinem & mortem Christi, tan-
quam per λύτρον pro peccatis nostris, Ergo placatio Dei per Chri-
stum, vi reconciliationis facta, non fuit nuda, sed satisfactoria,
id quod erat concludendum.

Tria dissidia
ex peccato
orta.

LIII. His autem diligenter observatis in fumum abeunt, quæcunque Photiniani contra obijciunt. Nam, I. Dicunt reconciliationem hominum, non esse cum DEO, sed secum ipsis, hoc est, gentium cum Iudæis, & hominum cum Angelis partam concordiam Resp. Ab-inclusiva ad exclusivam non valet consequentia; nec sibi sunt mutuo opponenda, quæ Apostoli conjunguntur, tanquam subordinata. Triplex enim dissidium innuitur in Scripturis, quod per Christi reconciliationem sublatum. I. Dissidium inter gentes & Iudæos, qui summo ergo se invicem odio flagrabant Eph. 2. v. 1. 6. II. Dissidium inter homines & Angelos, quippe qui hostes sunt hostium Dei, Col. 1. v. 20. III. Dissidium inter homines & Deum, qui ab illis offensus, & propter hoc abalienatus fuit, ut illi rursus reconciliari opus habuerimus Rom. 5. v. 10. Sic ergo priora duo dissidia includunt & præsupponunt utriusque partis abalienationem, ita quoque de dissidio inter Deum & homines censeari debet. Notetur autem, quod Dei abalienatio fuerit, omnium prima & secunda, à quâ dependent reliqua dissidia. Quia enim Deus erat offensus, hinc Angeli quoque nobis indignabantur, & inde secuta est mutua inter Iudæos & gentes discordia. Ut ergo Dei abalienatio, ita & reconciliatio prima & summa est. Placato enim Deo, spontè desierunt dissidia reliqua. Et quoniam Dei placatio per sanguinis effusionem facta est, hinc etiam Angeli hominesque Iudæi & gentiles per crucem Christi dicuntur reconciliati, non quod vel Angelis vel Iudæis à Christo fuerit satisfactum, sed quia salutaris illa concordia, fructus & effectus est consequens reconciliationem Dei, (cui solis satisfactum) in sanguine & morte Christi fundatam. Ut enim non Angelis, non hominibus peccavimus, sed soli Deo, & nihilominus ex peccato, quo Deum offendimus & dissidere fecimus, exorta sunt reliquæ inter Angelos & homines inimicitia: Sic soli Deo per Christi sanguinem satisfactum est, & nihilominus ex Christi morte tanquam prima omnium beneficiorum causa reconciliatio vel concordia mutua Angelorum & hominum profluxisse rectè dicitur.

An Deus nobis sit reconciliatus?

LIV. Ecipiunt: 2. Nos quidem Deo reconciliatos esse, per simplicem in gratiam receptionem; non verò Deum tanquam inimicum nobis esse reconciliatum. Sed licet hoc expressè non dicatur, tamen sub-innuat

innuitur. Nos enim eramus pars lædens & offendens. Deus erat pars læsa & offensa: ideoque fuimus divisi, & utrinque abalienati. Christus verò intervenit, & Deum nobis reconciliavit moriendo; nos Deo reconciliat, vi mortis convertendo. Sicut igitur abalienatio fuit mutua: Sic & reconciliatio. Et sicut in omni *κατάστασι* pars læsa primò dicitur reconciliari, illiq; soli satisfaciendum est; ita & Deus primò reconciliandus, ei que soli satisfaciendum fuit. Hinc nos sibi reconciliari dicimur per Christum 2. Cor. 1. v. 18. & subjungitur reconciliationis modus v. 21. nempe, dum Deum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur iustitia in ipso, Neque obstat, quòd Deus ipse nos sibi reconciliasse dicitur. Hoc enim pacto non excluditur satisfactio & placatio per Christum facta, sed respicitur ad gratuitum Dei amorem & consilium, quo ipse Filium suum in mundum mittere decrevit, ut moriendo pro nobis satisfaceret, adeoque nos Deo & Deum nobis reconciliaret. Deinde & hoc observandum, quòd vox reconciliationis duo significet. 1. Placationem patris offense, & sic solus Christus Deum moriendo reconciliavit, hoc est ex irato placatum effecit. 2. Receptionem in gratiam, veterisque offense oblivionem, & sic Deus nos sibi reconciliavit, hoc est, ob præcedentem Christi placationem nos in gratiam denuò recepit. Proinde duo isthæc non pugnant, sed optimè, velut antecedens & consequens, ut causa & affectus coherent. Plura de conciliatione dicentur proximè, cùm ad objectionem Photinianorum undecimam respondebitur.

Vox reconciliatiois duo significat.

ARGUMENTUM IV.

A sanguinis effusione & Christi immolatione.

L V. Dignissimus notatu locus extat Hebr. 9. v. 22. *Omnia penè in sanguine secundum legem mundantur. ἅ χρωεῖς αἷμα τευχούσας & ἕνεκα αὐτοῦ sine sanguinis effusione non fit remissio, v. 23. Necesse est ergo exemplaria quidem cœlestium his mundari: ipsa autem cœlestia melioribus hostiis, quàm istis.*

Hic Apostolus ait, omnia mundari sanguine *χρῆδὸν* ferè vel prope modum, quia purgationes quædam fiebant, non sanguine sed aqua lustrali, & lotionibus aliis, quæ tamen & ipsæ mundandi vim ex sacrificiis trahebant. Indè igitur concludit Apostolus,

E 3.

quod

quod absq̄ sanguinis effusione nulla fiat remissio; quo respiciat ad typum sanguinis victimalis, cujus fusio & sparsio fuit adeo necessaria sub lege, ut absque ea nulla fieret ἄφεσις. Nemo enim ab impuritate vel culpâ absolvebatur, nisi sanguine victimali: ceremonialiter esset aspersus. Quid verò aliud istis victimis notabatur, quàm nullam peccatorum remissionem à Deo absque sanguinis Christi, quem ille victimalis figuravit, effusione obtinere posse, nimirum obstante justitiâ Dei, cui non nisi morte Mediatoris satisfieri potuit? Atque hoc ipsum indè infert Apostolus. v. 22. *Necesse est Ergo exemplaria quidem caelestium his mundari: ipsa autem caelestia melioribus hostiis.* Per ἰσοδείματα vel exemplaria intelligit Testamentum vetus & sanctuarium, quod sanguine aspergendum fuit, & similia, quæ umbra fuerunt futurorum: per τὰ ἐπερχόμενα vel caelestia innuitur Novum Testamentum, vel cælum ipsum, sanctuario representatum, cum bonis spiritualibus, quæ Leviticis cultibus sunt præfigurata. Ut ergo Sacerdos summus, sanctuarium ingressurus, sanguinem asperxit: Sic Christus per proprium sanguinem intravit semel in sancta eis ἡ ἐπερχόμενα, æterna redemptione inventâ. Et hæc sunt illæ victimæ meliores, vel hæc est illa præstantior hostia (pluralis enim pro singulari ponitur, per enallagen numerorum, propter ἀντίθεσιν) quâ æterna nobis redemptio fuit inventa.

*Finis ob quem
sanguis Christi
effusus est.*

LVI. Sic igitur ex hoc Apostoli textu duo elucescunt. 1. Quod effusio sanguinis à Christo mediatore facienda, fuerit necessaria. 2. Quod hæc necessitas à peccatorum remissione dependeat, siquidem illa condonari nequeunt, nisi sanguis effundatur. Et hoc ipsum Christus clarè professus est in ultima cæna, cum Matth. 26. v. 28. inquit. *Hic est sanguis meus qui effunditur in remissionem peccatorum.* Habes hic finem effusi sanguinis, luculenter expressum, qui non est vel mera significatio, vel nuda confirmatio & obsignatio, sed ipsa peccatorum remissio. Christus ergo mortuus, & sanguis ejus effusus est, ut nos per illum sanguinem mundaremur, adeoque peccata remitterentur. Ex quo sic concludimus: *Quicquid effunditur in remissionem peccatorum, hoc est causa remissionis, non nudum signum vel sigillum.* Sed sanguis Christi effusus est in remissionem peccatorum. Ergo sanguis Christi effusus est causa remissionis, non nudum signum aut

aut sigillum. Statim verò exoritur quæstio; Qualis causa sit sanguis Christi num efficiens, vel meritoria? Efficiens principalis DEUS est, qui ex gratia condonat peccata. Ergò sequitur, quòd sanguis Christi sit causa meritoria, & hoc ipsum innuunt particulae per & propter, cum Deus dicitur nos justificare per sanguinem Christi, in vel propter, sanguinem, quippè quæ sunt notæ causæ moventis, impellentis, promerentis. Nam propter quodcunque offensa remittitur, illud sanè est causa impellens, & movens personam læsam, ut remittat. Sed Deus per peccata læsus propter sanguinem Christi nobis ista remittit. Ergo sanguis Christi est causa movens & impellens Deum, ut peccata nobis remittat. Falsum igitur est, quòd Sociniani dicunt, Deum nudè & ex liberâ voluntate vel promerente nobis debita nostra condonare.

LVII. Notandum verò est præterea, quòd sanguis Christi *Probatur san-*
pro nobis effusus fuerit *victimalis*, & Christus in ara crucis semet- *guinem Chri-*
ipsum Deo Patri tanquam victimam pro peccatis nostris obtu- *sti fuisse victi-*
lerit. Fuit enim antitypus, per sacrificia Veteris Testamenti *malem & ex-*
adumbratus, adeoque ut compleretur typus, necesse erat, ipsum *piatorium,*
per mortem immolari, Deoque offerri. Hoc Apostolus expressè
innuit Eph. 5. v. 2. *Christus tradidit semetipsum pro nobis ὡς ἁγία*
καὶ ἁγιωσύνη ὡς ἑωὺς ὀλοῦν oblationem & hostiam Deo, in odorem suavitatis. Idem
aliquoties confirmat epistola ad Hebræos, quæ tota ferè in hoc
occupata est, ut ostendat, veteres typos in Christo impletos, &
peccata nostra, per Christi sacrificium expiata esse. Ita enim
dicitur cap. 5. v. 7. *Christus in diebus carnis suæ preces supplicationesq;*
ad eum, qui posset illum salvum facere à morte, cum clamore valido & lacry-
mis offerens, exauditus est pro sua reverentia, c. 7. v. 27. Christus non habet
necessitatem quotidie, quemadmodum Sacerdotes, prius pro suis delictis ho-
stias offerre, deinde pro populi. Hoc enim fecit, semel seipsum offerendo.
cap. 9. v. 25. *Christus non sæpè offert semetipsum, quemadmodum Pontifex*
intrat in sancta per singulos annos in sanguine alieno. v. 26. Alioquin oport-
tebat eum frequenter pati ab origine mundi: nunc autem semel in consum-
matione seculorum ad destructionem peccati, per hostiam suam apparuit.
v. 27. *Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori, post hoc autem*
judicium. v. 28. Sic & Christus semel oblatus est, ad multorum exhauri-
enda peccata. c. 10. v. 10. Sanctificati sumus per oblationem corporis lesse
Christi semel. v. 11. Et omnis quidem Sacerdos præsto est, quotidie mini-
strans,

strans, & easdem sæpè offerens hostias, quæ nunquam possunt auferre peccata. v. 12. Hic autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextris Dei. v. 14. Vnâ enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos.

LVIII. In hisce autem dictis diligenter observandum est, 1. Quòd Christi mors & effusio sanguinis vocetur *ωγοσφορσία* oblatio & *Ιουία* victima, ut cruentum propriumque sacrificium intelligatur. 2. Quòd hæc oblatio facta sit in diebus carnis, hoc est, ante gloriosam Christi resurrectionem, nempe cùm Christus sanguinem effunderet, unde *Hebr. 1. v. 10.* oblatio corporis Christi vocatur. 3. Quòd cruenta illa hostia sit oblata Deo, unde præcedens ejus indignatio colligitur, siquidem hostiæ expiatoriæ offeruntur Deo, ut ex irato placatus efficiatur. 4. Quòd cruenta ista corporis Christi oblatio sit facta ad destructionem peccati, *Hebr. 9. v. 26. ad exhaurienda peccata, v. 28. pro peccatis. c. 10. v. 12. propter nostram sanctificationem, c. 10. v. 10. 12.* Hinc ipse sanguis Jesu Christi in cruce oblatus, dicitur nos emundare ab omni peccato, *1. Iob. 1. v. 10.* & purgare conscientiam nostram, *Hebr. 9. v. 14.* Tandem 5. Quòd propterea inter Sacerdotes veteres, & Christum maxima sit differentia. Nam 1. *illi* varia oblationum genera offerrebant, *Hebr. 10. v. 11.* Hic verò non nisi unam vel unius generis *Ιουίαν* obtulit. 2. *illi* per suas hostias, ex virtute propria, peccata auferre non potuerunt, *Hebr. 10. v. 11. 12.* Hic verò pro peccatis seipsum obtulit, ad illa exhaurienda, & nos sanctificandos. 3. *illi* pro populi & pro suis peccatis obtulerunt, *Hebr. 9. v. 7.* Hic pro nostris tantùm peccatis oblationem fecit, cùm ipse fuerit immaculatus, *Hebr. 9. v. 14. innocens & impollutus, c. 7. v. 26.* & 4. *illi* easdem hostias *πολλάκις* sæpè obtulerunt, *Hebr. 10. v. 11.* Hic unam *εφάπαξ* semel tantùm. 5. *illi* quotidie stabant & ministrabant: Hic autem confedit in dextram Dei, *Hebr. 10. v. 12.* Ministrare autem famulorum est, sedere dominorum. 6. *illi* nihil poterant perficere suis iteratis hostiis, hic unicâ oblatione perfecit omnes quotquot sanctificantur.

Discrimina
inter Christum
& Sacerdotes
veteres.

Argumenta
Photinianis
semper eppo
nenda.

LIX. Quibus ita declaratis, sequentia argumenta nectimus: 1. *Omnis* oblatio pro peccatis, præsupponit offensionem & indignationem Dei, quippè cùm eam in finem offeratur victima, ut Deus irascens iterùm placetur. Sed mors Christi & sanguinis

guinis effusio, fuit oblatio pro peccatis nostris, vi allegatorum
textuum. Ergo mors Christi & sanguinis effusio præsupponit of-
fensionem & indignationem Dei. 2. *Quicumque* offensus & ira-
tus ob peccata, offendentes per ac propter effusum victimæ san-
guinem justificat, & peccata condonat, is verè placatur, nec ab-
solutè, sed certi medii, pretiique satisfaciens interuentu culpam
remittit. Atqui Deus offensus & iratus ob peccata, nos qui ipsum
offenderamus, per & propter effusum Christi, immaculatæ vi-
ctimæ sanguinem, justificat & peccata nobis condonat. Ergo
Deus verè placatus est, nec absolutè, sed certi medii pretiique sa-
tisfaciens interuentu culpam remittit. 3. Si sanguis vitulo-
rum expiavit peccata, multò magis id Christi sanguini erit attri-
buendum. Ille enim typus tantum fuit, hic autem antitypus est.
Sed verum prius, Ergo & posterius, ita concludente Apostolo,
Ebr. 9. v. 13. 14. Quicquid autem emundat à peccatis, hoc certè
non nudum signum aut sigillum, sed potiùs causa est purgationis,
pretium redemptivum, motivum, & per consequens satisfactio.
Atqui sanguis Christi in ara crucis oblatum nos emundat à pecca-
tis. Ergo non nudum signum aut sigillum, sed potiùs causa est
nostræ purgationis, & quia propriè efficiens esse nequit, merito-
ria rectè nuncupatur, vel pretium redemptivum, meritum, & per
consequens satisfactio. Per quod enim mundatio, vel peccato-
rum remissio acquisita est, illud meritum jure appellatur. Sed per
sanguinem Christi oblatum mundatio vel peccatorum remissio
nobis acquisita est. Ergo sanguis Christi oblatum meritum mun-
dationis jure appellatur.

LX. Sed audiamus jam, quomodo hæc clarissima Scripturæ *Exceptiones.*
testimonia corrumpere nitantur Photiniani. 1. Sic excipiunt, *Primæ.*
Si Christus eo sine sudisset sanguinem, ut pro nostris peccatis satisfaceret, quo-
modo dicere potuisset, sanguinem suum fundendum esse in remissionem pec-
catorum? Siquidem remissio seu condonatio peccatorum, & satisfactio ita pu-
gnant, ut posito uno, tollatur alterum. Resp. Hic perpetuus adversa *Responsio.*
riorum Elenchus est, ut opponant subordinata, & divellant con-
jungenda. Nostrum non est *ἀλλὰ* fingere, & pro opposi-
tis habere, quæ Scriptura passim copulat. Jam verò remissio
peccatorum, & hujus causâ faciendæ sanguinis effusio, sæpissime
conjunguntur, ut *Matth. 26. v. 28. Rom. 3. v. 24, 25. Hebr. 9. v. 13 14. & seq.*

v. 13. 14. & seq. A positione igitur remissionis ad exclusionem satisfactio-
nis minimè licebit argumentari. Imò contrarium potius in-
ferendum est. Si enim nulla sit remissio sine sanguinis effusione,
& Christus idè seipsum in ara crucis obtulit, ut Deum placaret,
adeoque nostra nobis remitti possent, peccata, utique condona-
tio illorum non erit nuda & absoluta, sed in sanguine Christi tan-
quam hostiâ expiatoria, causâque meritoriâ fundabitur.

Secunda.

LXI. II. Dicunt, Christi sanguinem effundi in remissionem peccato-
rum, non quòd sanguis DEVM permoverit, ut nobis peccata condonaret, au-
quod in sanguine Christi peculiaris vis sit purgandi peccata; sed Christus idè
voluisse mori, ut ea acquireret & perficeret, sine quibus peccata nobis remitti
non possunt, qualia sunt ex parte nostra fides; ex Christi parte, ut fieret Do-
minus super omnia. Resp. I.

Responsio.

Nudum hoc commentum est, absq;
omni ratione propositum: Et si talia glossemata deberent ad-
mitteri, nihil in Scripturis tam clarum erit, quod depravari ne-
queat. 2. Proferatur unicus, quòd immediatus proximusq;
finis effusi sanguinis Christi fuerit acquisitio vel fidei nostræ, vel
dominij Christi. Non quidem negamus fidem vi mortis Domi-
nicæ, quæ fons est omnium beneficiorum, nobis conferri, nec
imus inficias, Christi exaltationem securam esse mortem præce-
dentem, ut dicitur *Phil. 2, v. 9.* Quod autem Christus primò in eum
finem sit mortuus, ut vel nobis fidè, vel sibi dominium acquire-
ret, ubi quæso nunquam in Scripturis annotatum est. Hoc autem
lego, quòd sanguis Christi sit effusus in remissionem peccato-
rum, *Matth. 26, v. 28.* quòd necessè fuerit Christum morti ob re-
missionem peccatorum, *Hebr. 9, v. 22. 23.* quòd oblatum sit ad destru-
ctionem peccati, *ver. 26.* ad exhaurienda peccata, *ver. ultimo,* & au-
ferenda, *6, 10, v. 11. 12.* An non igitur Diabolica est audacia, hunc
mortis Dominicæ finem tam clare expressum, totiesq; repetitum
negare, & tollere? Quapropter ita concludimus: Quem effusi
sanguinis Christi finem Scriptura statuit, illum, non alium & nos
agnoscere debemus. Sed Scriptura dicit, Christi sanguinem ef-
fundi in remissionem peccatorum, non in confirmationem fœ-
deris aut in acquisitionem eorum, sine quibus peccata remitti
non possint; adeoque finem proximum statuit ipsam peccatorum
ablationem, vel destructionem cruentâ hostia acquisitam. *Quare
hunc*

hunc finem, non alium & nos agnoscere debemus. 3. Si sanguinem effundi in remissionem peccatorum est ideo effundi, ut acquirantur ea, sine quibus fieri nequit remissio peccatorum, sequitur hæc inepta & dolexia, sanguinem Christi effusum esse ut sanguis effunderetur. Nam sine quo non consequemur remissionem peccatorum, propter id Christus effudit sanguinem suum, docentibus Photinianis. At sine sanguinis effusione non consequimur remissionem peccatorum. Hebr. 9. v. 22. Ergo Christus effudit sanguinem suum, ut effunderetur sanguis, quod ineptum & ridiculum. 4. Qui peccata remittit per & propter sanguinem effusum, ita quidem, ut sine effusione nihil condonare velit, is sanè illo ipso ad remittendum permoveretur. Sed Deus peccata remittit per & propter sanguinem Christi effusum, Rom. 3. v. 25. ita quidem, ut sine ista effusione nihil condonare velit. Hebr. 9. v. 22. Ergo Deus illo ipso sanguine Christi ad remittendum permoveretur. 5. Impium & inauditum est, nullam esse in Christi sanguine vim purgandi peccata. Nos contra sic argumentamur: Quicquid emundat conscientiam à peccatis, hoc utique vim mundandi habeat necesse est. Actus enim secundus primum, & operariò ipsam operandi *δυναμιν* infallibiliter præsupponit. Sed sanguis Christi Jesu emundat à peccatis, 1. Ioh. 1. v. 7. conscientiam nostram, Hebr. 9. v. 14. Ergo sanguis Christi vim mundandi ut habeat, necesse est. In os proinde ipsi Spiritu sancto protervè contradicunt, qui sanguini Christi vim purgandi adimunt. Hac enim si caret, statim concidit & pro falso censi debet effatum Spiritus Sancti, nempe istud: *Sanguis Jesu Christi emundat nos ab omni peccato*, in cujus tamen dicti devotà plâque meditatione innumeri fideles placidissimè obdormierunt in Domino. Adde locum Apostoli, quòd Christus per propriam sanguinem introivit in sancta, & æternam redemptionem invenit; Hebr. 9. v. 12. Quod si sanguis vitulorum mundavit, multò magis emundet sanguis Christi, v. 12, 14. quòd Filius Dei Ecclesiam acquisiverit sibi proprio sanguine, Act. 20. v. 20. quòd habeamus redemptionem per sanguinem, Ephes. 1. v. 7. quòd simus reconciliati per sanguinem, Colofs. 1. v. 20. quòd pretioso Christi sanguine redempti simus, 1. Pet. 1. v. 19. ideoq; pretium redemptivum rectè appellatur, quòd abluti simus à peccatis per sanguinem Christi. Apocal. 1. v. 5. Et videbis luculenter, quanta vis Christi sanguini attribuat, quæ tamen omnem non sine insigni sacrilegio illi derogare conantur Photiniani.

Photiniani
dicunt nul-
lam purgandi
vim inesse san-
guini Christi.

Tertia.

LXII. III. Fingunt, Christum se obtulisse Deo pro peccatis nostris, non in terris, cum moreretur, sed in caelis, cum eo ascenderet. Oblationem enim, de qua Apostolus loquitur, non fuisse victimam in cruce, sed potius praesentationem Christi in caelo coram Deo.

Responsio.

Oblatio Christi facta est in terris non in caelis.

Resp. Ne quidem per somnum haec glossa & interpretatio potuisset alicui venire in mentem, quod sane iudicium est certissimum, illam esse confictam, violentem, & ex littera textus minimè fluentem. Non quidem negamus Christum suo modo per apparitionem se Patri obrulisse in caelo, hoc est, praesentasse, ut *λυτρωτῶ* & advocatum nostrum; quod autem haec praesentatio sit illa pro peccatis nostris facta oblatio, falsissimum esse facile evincemus. Nam 1. Tum facta est oblatio, cum effusus est sanguis Christi, ut *Hebr. 9.* aliquoties innuitur. At verò non in caelis, sed in arâ crucis effusus fuit. Ergo & ibi facta est Christi oblatio. 2. Haec portò unica est & semel facta. Sed Christi in caelis praesentatio, est continua & æternùm duratura. Ergo non erunt Synonyma, sed potius distinctissima. Insinuat hoc Apostolus *Hebr. 9. v. 25.* *Neg, ut saepe offerat semetipsum, quemadmodum Pontifex intrat in sancta per singulos annos, in sanguine alieno. Alioquin oportebat eum frequenter pati.* Vides hinc expressè, quid Apostolo sit semetipsum offerre, nimirum frequenter pati. Hanc enim rationem affert, cur Christus seipsum non saepe offerat, sed unicâ oblatione omnia consummaverit, nempe quia aliàs sequeretur, quod frequenter pati debeat. Nulla autem foret haec ratio, si offerre, esset sese praesentari in caelo. & non potius sanguinem suum tanquam victimalem, in terris effundere. 3. Oblatio Christi dicitur facta esse pro peccatis, & praemittitur exaltationi, *Hebr. 10. vers. 12.* *Hic unam pro peccatis nostris offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei.* Sed ipsa Christi in caelis praesentatio nullibi dicitur fieri pro peccatis nostris (intercessio quidem fit pro ijs, sed non praesentatio) nec illa praecedit exaltationem, sed sequitur, aut certè cum ipsa conjuncta est. 4. Ubi non habetur altare, ibi nulla est victima, & nulla fieri potest oblatio propriè dicta. Sed in caelo nullum est altare. Ergò nulla ibi fieri potest oblatio victimæ. Christi autem oblatio ita describitur, quòd *ἵστας*, vel hostiæ sit oblatio, *Ephes. 2. v. 5, Hebr. 10. v. 12.* Quare nullibi nisi in arcâ crucis facta. Quomodo autem Christi

Christi præsentatio in cœlis, sine absurditate nominari potest vi-
ctimæ oblatio? Christus enim se præsentando non amplius patie-
batur, multò minùs moriebatur. Quas verò strophas hic confin-
xit Socinus eas singulas examinare, *ἑσθῶν* ratio non admittit.
Videatur præcipuarum solutio in Commentario Parei super Epi-
stolam ad Heb. c. 9. col. 472. & seqq.

LXIII. IV. Ajunt Christum seipsum pro seipso obtulisse, ideoq; obla-
tionem ejus satisfactoriam non fuisse. Antecedens probant ex Heb. 7.
v. 27. Christus non habet necessitatem quotidie quemadmodum Sacerdotes,
priùs pro suis delictis hostias offerre deinde pro populo, Hoc enim fecit semel,
seipsum offerendo. Ergo, inferunt, utrumq; præcedens membrum referri
debet ad Christum, quia illud ipsum fecisse dicitur, quòd alij Sacerdotes; nem-
nempe per se & populo obtulisse.

Quarta.

Resp. I. Apostolus non ait, Sacerdotes pro se, sed pro suis pro-
prijs peccatis obtulisse. At verò Christus peccata propria non ha-
buit, ut fatentur Photiniani. Quì ergo utrumque membrum
referri potest ad Christum? 2. Versu præcedente 26. Christus di-
citur Pontifex sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus. Cur
ergò victimam pro peccatis expiatoriam suà causà offerre de-
buisse? Invertimus ergò, quòd particula ista, hoc fecit semel, tan-
tùm ad posterius membrum, de peccatis populi loquens sit refe-
renda, quia relata ad prius, gignit sensum simpliciter falsum, &
blasphemum.

Responsio.

ARGUMENTUM V.

A susceptione culpe & pœnæ nostræ.

LXIV. Tria cum primis dicta huc pertinent, nempe *Esa. 59.*
v. 3. seqq. *2. Cor. 5. v. 21.* *Gal. 3. v. 13.* Ex quibus junctim ita argu-
mentamur: Si Christus peccata nostra in se recepit, & unà pecca-
torum pœnas, tùm sequitur, quòd nostri loco se obtulerit, adeo-
quo Deo Patri pro nobis satisfecerit. Sed antecedens verum est.
Quare consequens negari non debet. Minorem verò dictis luculen-
tis probatam dabimus.

LXV. DE TESTIMONIO ES AIÆ C. 53. De Christo Pro- *De dicto Es. 53.*
phetam loqui in isto capite, inficiari haut possunt Photiniani,
quia ipsi Evangelistæ & Apostoli de Christo interpretati sunt.

Mart. 8. v. 17. Act. 8. v. 32. 1. Petr. 2. v. 24. Quid igitur Propheta de ipso annotet, audiamus. Versus quartus sic habet: Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit, & nos reputavit eum flagellatum, percussum à Deo, & humiliatum. Duæ radices habentur in textu Hebraico נָשָׂא & סָבַל. Utraque notat levare vel elevare, aut onus quoddam ad portandum assumere, gestare & portare. Ita sumitur נָשָׂא Exod. 19. vers. 4. נָשָׂא Et portavi vos super alas aquarum. Exod. 28. v. 29. נָשָׂא & portabit vel gestabit Aaron nomina filiorum Israel in pectorali. Josue 3. v. 3. Sacerdotes Levite נָשָׂא portantes eam. Et inde est nomen נָשָׂא onus, quod portatur vel pondus. In primis verò, cum sermo est de peccatis, tum significat luere, pœnas dare, vel peccatorum pœnas in se recipere, ut Ex. 28. v. ult. Et non נָשָׂא portabunt peccatum, id est, pœnam peccati. Levit. 5. v. 1. נָשָׂא Et portabit peccatum suum. Targum: נָשָׂא & accipiet. Ezech. 18. v. 19. Quare non נָשָׂא portat filius, ob peccatum patris? Targum: percutitur Et v. 20. Filius non portabis iniquitatem Patris, Et Pater non portabit iniquitatem filij. Altera radix סָבַל significantior est & perpetuò notat gestare, portare, bajulare super humeris Gen. 49. v. 15. Inclina vit humerum suum סָבַל ad portandum. Esa. 46. v. 4. Et usq; ad senium ego סָבַל portabo vos Psal. 144. vers. 13. Boves nostri סָבַל onusti. Inde est nomen, סָבַל bajulus, quo aliquid portatur aut gestatur humero, ut 1. Reg. 5. v. 15. Et erant Salomoni septem millia portans סָבַל bajulus. Targum, סָבַל hoc est, erant bajuli, qui humeris suis deferebant lapides ad locum, in quem veniebant currus, qui non poterant montem ascendere. Derivatur etiam inde nomen סָבַל vel סָבַל Onus aut gestamen, vel id, quod humeris gestatur ut Psal. 81. v. 7. Removi סָבַל ab onere humerum ejus. Neque potest ullus in contrarium adferri locus, ubi סָבַל, & quæ descendunt inde, non denotet susceptionem ponderis vel onerosam portationem, ex quo colligimus, eodem nec alio sensu radicem, istram in præsentis Esaiæ textu exponendam esse.

LXVI. Jam verò ulterius quæritur, Quidnam Christus in se suscepit & tanquam onus gestaverit? Et respondet Propheta תָּלַי יִינוּ וּמְכַאֲבֵינוּ Languores nostros & dolores nostros. Sunt autem languores duplices, quidam corporis quidam animi. De morbis corporis verba Propheta nequeunt accipi. Nam illos Christus in se

De rad.
נָשָׂא

De rad.
סָבַל

se non recepit, siquidem corpore infirmatus & omnibus mor- *Per dolores,*
bis expositus fuisse nunquam legitur. Quare dolores interni, quos Christus *quos Christus*
& angores animæ potissimum intelliguntur, ob quam causam *tulit, intelli-*
& ipse flagellatus, humiliatus, percussusque à Deo dicitur. Jam *guntur pœna*
cùm à Deo fuerit impositum hoc onus dolorum, *vel justè est peccatorum.*
impositum, *vel injustè.* Hoc nemo pius affirmaverit. Illud verò
si assumitur, ob culpam aliquam Christum fuisse percussum.
sequitur, cùm omnis afflictio justa præsupponat culpam. Ergò
percussus est *vel ob suam, vel alienam.* Non ob suam, quia nullam
habuit. Ergo ob *alienam seu nostram,* & per consequens, nostra
ipsi peccata impurata, & nostrorum peccatorum pœnæ ad por-
tandum ipsi sunt impositæ, ut ita per languores nostros nihil
possit intelligi aliud, quàm sensus iræ divinæ, mœror animi &
mors ipsa, quas pœnas Christus nostri loco sustinuit. Animad-
vertunt hunc sensum LXX. ideoque hoc modo verterunt, *ἡμεῖς*
τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν φέρει ἡμεῖς ὑμῶν ὀδυῦνται. Iste peccata no-
stra portat & pro nobis dolet. Portare autem peccata, est pœnam eo-
rum suscipere, gestare velut onus, & patienter sustinere. Chal-
deus eodem respexit cùm vertit: *Ipse deprecabitur pro peccatis nostris,*
& *dilecta nostra propter eum dimittentur.* Quibus ita declaratis jam
hoc modo colligimus: *Quicumq;* sic portat alienos dolores, ut ipse
percutiatur & humilietur, is verè & realiter pœnas aliorum in se
suscipit. Sed Christus nostros dolores & languores animi sic por-
tavit, ut ipse fuerit percussus & humiliatus. Ergo Christus verè
& realiter pœnas nobis infligendas in sese suscepit.

LXVII. Sed ipse Propheta hæc luculentius declarat vers. 5. *Quid sit, Christo*
qui sic habet: *Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attri-* *stum esse vul-*
tus est propter scelera nostra, disciplina pacis nostræ super eum, & livore ejus *neratum pro-*
sanati sumus. Duo tanguntur hoc versiculo: 1. *Quid à nobis in Chri-* *pter iniquita-*
stum derivatum. 2. *Quid à Christo in nos derivatum sit.* A no- *tes nostras?*
bis derivata est vulneratio & attritio, Christoque imposita.
Quam enim ob causam ipse vulneratus fuit? Propter iniquitates
nostras, inquit Propheta. In Hebræo est *מַשְׁעֵינֵנו* à pravarica-
tionibus nostris, & *מַעֲוֹנֵינוּ* ab iniquitatibus nostris, quasi hæ ipsæ il-
lum adegerint & ita presserint, ut necessariò vulneraretur. Idem
reperitur v. 8. *Propter pravaricationē populi mei plaga ei, vel abscissus est*
de

de terrâ viventium ob prævaricationem populi, cui plaga aliâs debabatur. Sed quem in finem ipse innocens ob scelera nostra est attritus? Nempè ut nos pacem haberemus, ne nos ipsi vulnera illa sustinere cogeremur. Hinc in Hebræo est. *Castigatio pacificationum nostrarum super eum*, id est, castigatus est pro pace nostra. *Et in livore ejus medicatum est nobis*, hoc est, per & propter ejus passionem mortemque nos liberati sumus à pœnis, aliâs subeundis, quia ipse loco nostri eas suscepit adeoque iræ divinæ satisfecit.

LXIX. Ex istis verò clarissimis verbis hæc fluunt argumenta. 1. *Quicumq;* innocens propter iniquitates alienas à justo judice percutitur, is loco aliorum patitur, & patiendo judici satisfacit. *Sed* Christus innocens, propter iniquitates nostras, à justo judice Deo percussus est. Ergo Christus loco nostri passus mortuusque est, & patiendo judici Deo satisfecit. 2. *Quæcunque* passio & mors cedit in pacificationem, liberationem & salutem eorum, qui aliâs ipsi debebant pati & mori, ista est meritoria & satisfactoria. *Sed* Christi passio & mors cedit in pacificationem, liberationem & salutem nostrum omnium, qui aliâs ipsi debeamus pati & mori, Ergo Christi passio & mors fuit meritoria & satisfactoria. 3. *Quam* passionis Christi causam impellentem & finalem Scriptura docet, illam non aliam nos profiteri debemus. *Sed* Scriptura docet, causam passionis Christi impellentem fuisse iniquitates nostras, quas Deus Christo imposuit; finalem verò pacificationem & liberationem nostram, quam Christus morte sua promeruit. Ergò has tantùm profiteri non alias causas comminisci debemus. 4. *Quicquid* nos à morbis animæ sanat, id vim sanandi singularem ut habeat necesse est. *Sed* livor, hoc est, passio & mors Christi nos à morbis animæ sanat. Ergò livor, hoc est, passio & mors Christi vim sanandi singularem, ut habeat necesse est.

LXIX. De his autem ne ulla dubitandi ansa remaneat Pro-
pheta v. 6. significanter addit: *Domivus posuit in eum iniquitatem om-
nium nostrorum.* Der HERR hat unser aller Sünd auff ihn.
Christo peccata nostra imputata sunt. Notatur hic 1. Indignatio Dei. Qui enim varias pœnas & afflictio-
nes peccatis debitas in aliquem conjicit, cum sane ob peccata iratum

iratum & abalienatum esse oportet. 2. *Imputatio nostrorum scelerum.* Nullo enim alio modo nostra in Christum scelera conjici potuerunt, quàm in quantum imputata sunt ab ipso Deo, cujus ira placanda & cujus justitiæ satisfaciendum erat. 3. *Impositio poenarum.* Hæc enim sequitur imputationem peccatorum. Et fuit conjunctio illa iniquitatum non nuda, sed onerosa, cum attritione Christi conjuncta. Quare utrumque intelligitur per vocem *ἵπ*, tum peccatum ipsum, tum poena peccato debita. 4. *Liberatio nostra.* Dum enim in Christum pravariationes nostræ sunt conjectæ, & attritus ipse fuit ob iniquitates nostras, tum nos liberati sumus & cum Deo reconciliati, quoniam per illam innocentis Christi passionem, nostri loco susceptam, justitiæ divinæ satisfactum est. In textu Hebræo elegans est metaphora: *Deus fecit occurrere in eum iniquitatem vel poenam omnium nostrum.* Introducitur genus humanum velut ovile dispersum & derelictum, Deusque ut iratus iudex, & abalienatus à nobis. Intervenit Christus, & Mediatorem agere voluit. Quia verò prius erat satisfaciendum Deo: Ecce! in Christum, qui se medium ponebat, facit Deus occurrere & irruere nostra peccata, ut poenam nobis debitam subiret, & nostri loco attereretur. Itaque Christus Mediator unicus à nobis abstulit peccata, in se suscipiendo: Deo placavit iram, poenas peccati subeundo: nobis vero affert à Deo placato gratiam, pretiosum *λύτρον* suum applicando suamque justitiam imputando.

LXX. Verùm ut vis dicti evadat manifestior, his eam Syllogismis includimus. 1. *Quicumque* peccata & poenam peccatorum ponit vel conjicit in aliquem, ille succenset & indignatur ob peccata. *Sed* Deus Pater peccata & poenam peccatorum nostrorum conjecit in Christum. Ergo Deus Pater succensuit & indignatus ob peccata. 2. *In quem* conjicitur poena aliena, ille necessariò eam gestare cogitur. *Sed* in Christum poena nostra est conjecta. Ergo illam necessariò gestavit, quia conjunctionem vel impositionem oneris statim sequitur gestatio. 3. *Qui* patièdo gestat alienam iniquitatem, in se conjectam is loco aliorum punitur & patitur. *Sed* Christus patièdo gestavit iniquitates omnium nostrum, in se à Deo Patre conjectas. Ergo,

G

gò,

ergò, Christus loco nostrum omnium punitus & passus est. 4. *Quicumque* innocens loco reorum patitur, ne illi patiantur hic pro reis patiendo satisfacit. *Sed* Christus innocens, loco reorum hominum passus est, ne illi paterentur. Ergò Christus innocens pro reis hominibus satisfecit. Atque hoc est, quod dicitur *v. 10.* Christum posuisse animam suam $\square\omega\pi\alpha$ delictum, seu hostiam pro delicto zum Schuldopffer / hoc est, ipse pati voluit ut nos liberemur, ipse mori, ut nos viveremus; Ipse animam suam offerre, ut ira cœlestis Patris placaretur, & ipse nobis reconciliaretur. Idem confirmant dicta *Esa. 43 v. 24. Iohan. 1. v. 29. 1. Petr. 2. v. 24.* quorum explicatio aliundè est petenda.

De dicto 2.
Cor. 5. v. 21.

LXXI. DE DICTO 2. Cor. 5. v. 21 *Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur justitia Dei in ipso.* Hic vicissim innuitur, quid Christus à nobis damni, quid nos ab ipso commodi acceperimus. Ipse enim factus est, 1. peccatum, non per mutationem essentiae, sed per imputationem peccati nostri. Nam hac phrasi, *Deus fecit Christum peccatum*, Apostolus nil aliud vult intellectum, quam quod *Esaïas* dixit, *DEVM coniecisse iniquitates nostras in Christum.* Et notum est quòd $\square\omega\pi\alpha$ vel peccatum in Veteri Testamento sæpè sumitur pro hostiâ peccatum expiante, quem Hebraismum Apostolus retinere voluit, & indicare, Christum fuisse victimam, Deo Patri pro expiandis nostris iniquitatibus oblatum, uti *Ephes. 5. v. 2. Hebr. 9. v. 26. c. 10. v. 12.* clarè asseritur. 2. *Pro nobis* $\omega\pi\alpha\epsilon\gamma\ \upsilon\mu\omega\upsilon$, id est, nostri loco. Quia enim Christo peccata nostra imputata sunt, ut pro iis esset victima, utique nostri loco eum passum mortuumque fuisse consequitur. 3. In hunc finem, *ut nos efficeremur justitia Dei in ipso.* Ut enim Christo nostra iniquitas, sic nobis Christi justitia imputatur, quo pacto justificamur & peccatorum veniam consequimur. Ex isto igitur dicto sic concludimus: *Quicumque* sit peccatum, seu victima pro alieno peccato, expiationis causa, is loco aliorum patitur, & patiendo pro iis satisfacit. *Sed* Christus factus est peccatum seu victima pro alieno hominum peccato, expiationis causâ. Ergò Christus loco hominum passus est, & patiendo pro iis satisfecit.

LXXII. DE DICTO Gal. 3. v. 13. *Christus nos redemit de ma-* De dicto Gal
ledictione legis, factus pro nobis maledictum. Est autem legis maledictio 3. v. 13.
nihil aliud, quàm damnatoria sententia de subeundis pœnis
peccato debitis. In hanc maledictionem non fortè fortunà
Christus incidit, sed factus est à Patre maledictum qui coniecit
in ipsum iniquitates, qui voluit ipsum atteri & castigari, non
quidem causà sui, cùm fuerit innocens, sed nostri loco, ne illam
legis maledictionem expetiri vel pœnas ipsas sustinere cogere-
mur. Unde argumentum exurgit hujusmodi. *Quicumq;* inno-
cens pœnas lege expressas, pro alijs suscipit, atque sic maledictum
fit, ut nocentes à reatu maledictionis liberet, is loco aliorum pa-
titur. At verò Christus innocens pœnas lege expressas pro nobis
reus suscipit, atque sic maledictum factus est, ut nos à reatu male-
dictionis liberaret. Ergo nostri loco passus est, & pro nobis reus
satisfecit.

LXXIII. Subjungendæ nunc essent *Socini* exceptiones, ut
& aliæ pro Christi merito rationes, quales desumi possunt à de-
letione chirographi Col. 3. v. 14. à contritione serpentis Gen. 3. v.
15. à pacificatione Eph. 1. v. 14. Col. 1. v. 20. à sacrificijs, quæ fuerunt
typi Christi, ab hirco emillario Lev. 16. v. 14. à ruffa juvenca. Num.
19. v. 4. 6. à serpente æneo Num. 21. & similibus. Quia verò hæc
disputatio aliàs satis excrevit, nos argumenta ista alteri tempo-
ri & occasione reservamus, adeoque hic finem facimus, Chri-
stum Mediatorem devotè invocantes, ut hostes meriti sui san-
ctissimi confundat, & veritatem hujus articuli contra quosvis
Satanæ insultus semper purum & illibatum conservet, ad
nominis sui gloriam, & totius Ecclesiæ æ-
dificationem Amen.

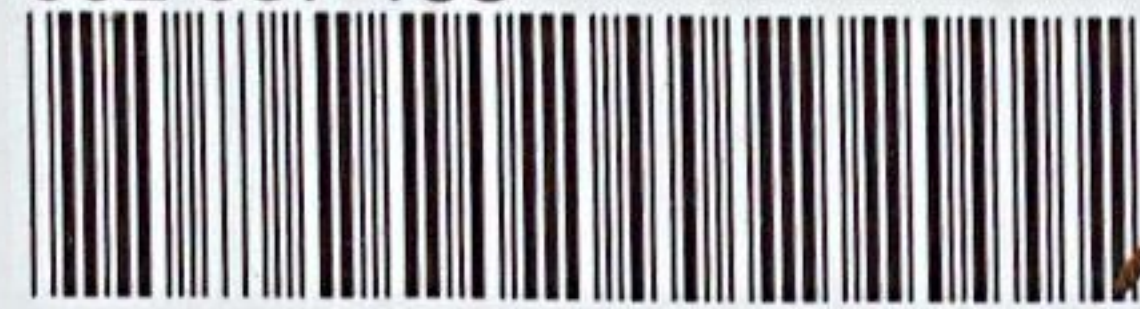
3g 2909

(7/3)

ULB Halle

3

002 387 158

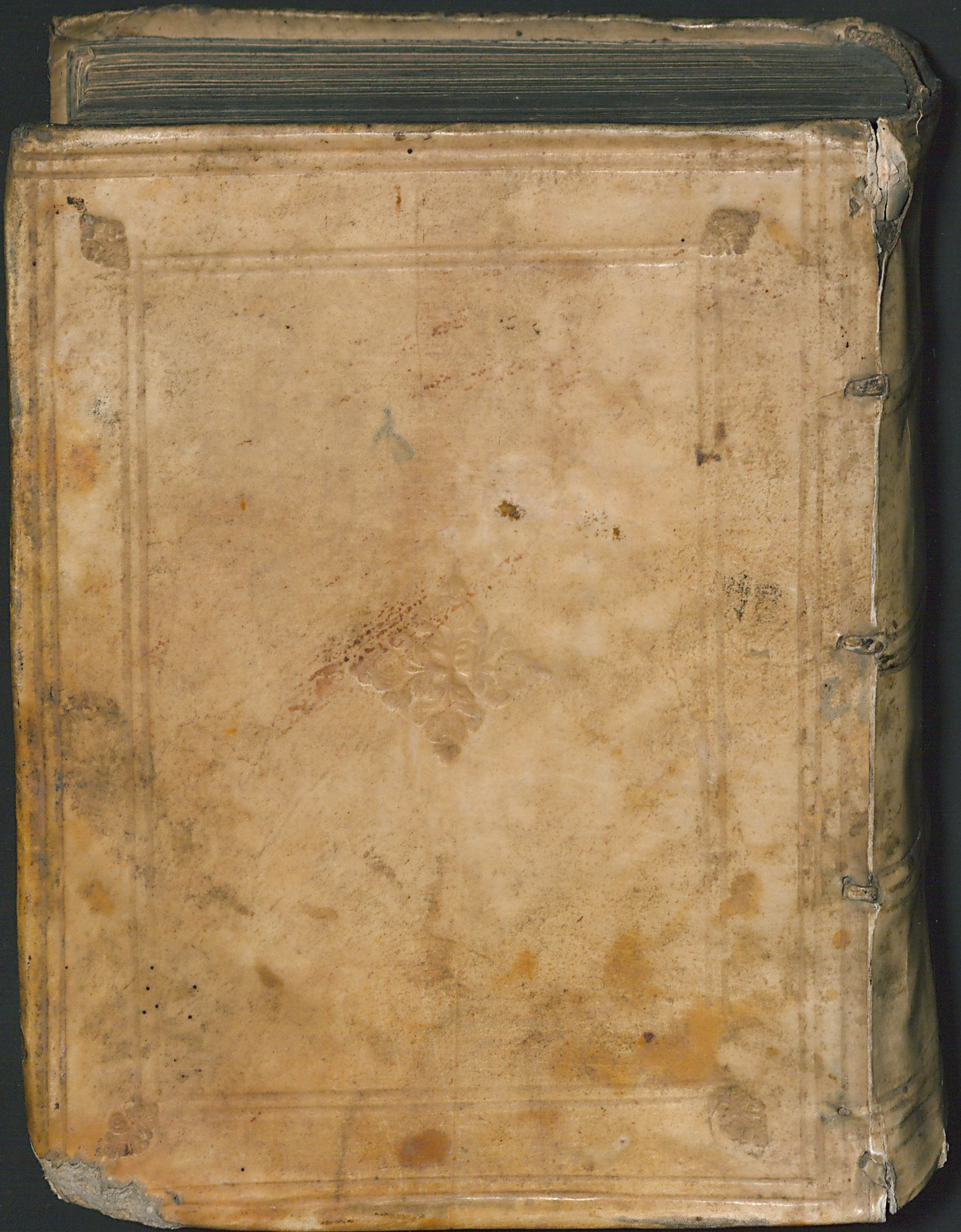
Sb. 20

3 1/2

VD 17

Handwritten signature or initials

ΟΓΙΑΣ
Æ
Ο ΧΧV.

RATIONIS
ENS.

ET SA
NE CHRI
NIS OP-

b. Academia
n proposita,

DIO
I, SS. Th. D.
abl.

CE,
PORNIO
O.
2. Octobris.

Æ,
S, Anno 1618.

